

КОМИСИЈА ЕВРОПСКИХ ЗАЈЕДНИЦА

Брисел, 05.11.2008. године
SEC(2008) 2698 final

РАДНИ ДОКУМЕНТ КОМИСИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ СРБИЈЕ ЗА 2008. ГОДИНУ

који прати

КОМУНИКАЦИЈУ КОМИСИЈЕ ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ

Стратегија проширења и главни изазови у периоду 2008-2009. године

{COM2008}674}

САДРЖАЈ

1.	УВОД.....	3
1.1.	Предговор.....	3
1.2.	Контекст.....	4
1.3.	Односи између Европске уније и Србије.....	4
2.	ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ.....	6
2.1.	Демократија и владавина права.....	6
2.2.	Људска права и заштита мањина.....	14
2.3.	Регионална питања и међународне обавезе.....	23
3.	ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ.....	26
3.1.	Постојање функционалне тржишне економије.....	26
3.2.	Капацитет за суочавање са притиском конкуренције и тржишним силама унутар Уније.....	33
4.	ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ.....	35
4.1.	Унутрашње тржиште.....	35
4.1.1.	<i>Слободно кретање робе</i>	35
4.1.2.	Кретање људи, услуге и право на оснивање.....	37
4.1.3.	Слободно кретање капитала.....	38
4.1.4.	<i>Царине и порези</i>	38
4.1.5.	<i>Конкуренција</i>	40
4.1.6.	<i>Јавне набавке</i>	41
4.1.7.	<i>Право интелектуалне својине</i>	42
4.1.8.	<i>Запошљавање и социјална политика</i>	42
4.1.9.	<i>Образовање и истраживање</i>	44
4.1.10.	<i>Питања везана за СТО</i>	45
4.2.	Секторске политике.....	45
4.2.1.	<i>Индустрија и мала и средњих предузећа</i>	45
4.2.2.	<i>Пољопривреда и рибарство</i>	46
4.2.3.	<i>Животна средина</i>	48
4.2.4.	<i>Саобраћајна политика</i>	50
4.2.5.	<i>Енергетика</i>	51
4.2.6.	<i>Информационо друштво и медији</i>	53
4.2.7.	<i>Финансијска контрола</i>	55
4.2.8.	<i>Статистика</i>	55
4.3.	Правда, слобода и безбедност.....	56
4.3.1.	<i>Визе, границе, контрола, азил и миграција</i>	56
4.3.3.	<i>Дрога</i>	59
4.3.4.	<i>Полиција</i>	59
4.3.5.	<i>Борба против организованог криминала и тероризма</i>	60
4.3.6.	<i>Заштита личних података</i>	62
	ПРИЛОГ СА СТАТИСТИЧКИМ ПОДАЦИМА.....	63

РАДНИ ДОКУМЕНТ КОМИСИЈЕ

Извештај о напретку Србије за 2008. годину

1. УВОД

1.1. Предговор

Од марта 2002. године Комисија подноси редовне извештаје Савету и Парламенту о постигнутом напретку земаља западног Балкана.

Овај извештај у великој мери прати структуру извештаја из претходних година. Овај извештај садржи:

- сажет опис односа Републике Србије и Европске уније;
- анализу ситуације у Србији у погледу политичких критеријума за чланство;
- анализу ситуације у Србији на основу економских критеријума за чланство;
- преглед способности Републике Србије да спроводи европске стандарде, односно да постепено усаглашава своје законодавство и политике са правним тековинама ЕУ, у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању и приоритетима Европског партнерства.

Овај извештај обухвата период од 1. октобра 2007. до почетка октобра 2008. године. Косово¹ је предмет засебног Извештаја о напретку. Напредак се мери на основу донетих одлука, усвојених закона и спроведених мера. По правилу, закони или мере који су у припреми или чекају на усвајање у скупштини нису разматрани. Овакав приступ обезбеђује уједначен приступ у свим извештајима и омогућава објективно оцењивање.

Овај извештај се темељи на информацијама које је Комисија сакупила и анализирали. Коришћени су и многобројни извори, укључујући и прилоге Владе Републике Србије, држава чланица ЕУ, извештаје² Европског парламента и информације добијене од разних међународних и невладиних организација.

Комисија даје закључке о Републици Србији у посебној комуникацији о проширењу³ на основу стручне анализе садржане у овом извештају.

¹ Резолуција СБ УН 1244/1999

² Подносилац извештаја за Србију је господин Ј. Кацин

³ Стратегија проширења и главни изазови за период 2008.-2009. године

1.2. Контекст

Србија је потенцијални кандидат за чланство у ЕУ. Европски савет је 14. децембра 2007. године дао саопштење да „сматра да је стабилна и напредна Србија, потпуно интегрисана у породицу европских народа, важна за стабилност у региону. С тим у вези, даје подстицај Србији да испуни неопходне услове који би омогућили брзо потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању, а у погледу значајног институционалног капацитета Србије, позивајући се на њене одлуке из децембра 2006. године, изнова понавља своје уверење да се напредак Србије на путу ка Европској унији, укључујући и добијање статуса кандидата, може убрзати." Србија је 29. априла 2008. године потписала Споразум о стабилизацији и придруживању и Прелазни трговински споразум са ЕУ.

1.3. Односи између Европске уније и Србије

Србија учествује у **Процесу стабилизације и придруживања** (ПСП). Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) обезбеђује оквир за узајамне обавезе у широком спектру политичких, трговинских и економских тема. Споразум о стабилизацији и придруживању је парафиран 7. новембра 2007. године и потписан заједно са Прелазним споразумом 29. априла 2008. године. Позивајући се на релевантне одредбе ССП-а и Прелазног споразума Савет је изјавио да је суштински елемент ових споразума потпуна сарадња са Међународним судом за ратне злочине у бившој Југославији (Хашки трибунал) и покретање свих могућих мера како би се ухапсили и предали суду оптужени за ратне злочине. Министри држава чланица ЕУ су се сложили да ће ССП проследити националним скупштинама на ратификацију, а Заједница се сложила да ће спровести Прелазни споразум, након одлуке Савета да Србија у потпуности сарађује са Хашким трибуналом. Скупштина Србије је ратификовала Споразум о стабилизацији и придруживању 9. септембра 2008. године. Влада Србије је донела одлуку у октобру 2008. године да ће спровести Прелазни споразум до 1. јануара 2009. године што би био конкретан показатељ преданости европским интеграцијама.

Споразум о **визним** олакшицама и реадмисији између Европске уније и Србије ступио је на снагу у јануару 2008. године. Разговори о визној либерализацији започети су у јануару 2008. године. У мају 2008. године, Комисија је представила план визне либерализације за Србију. У септембру 2008. године, Србија је Комисији представила детаљни извештај о мерама предузетим у оквиру визне либерализације.

На односе између Европске уније и Србије утицала је Декларација о независности **Косова**. У фебруару 2008. године, демонстрације против декларације о независности су се завршиле насиљем када је неколико демонстраната напало страна дипломатска представништва у Београду, укључујући и амбасаде Европске уније. Европска унија је осудила ове нападе и апеловала на српске власти да ураде све што је у њиховој моћи да спрече даље насиље.

Србија је дала обећање да ће користити само мирна средства и да ће бити одмерена

у својим реаговањима према Декларацији о независности коју је донела Скупштина Косова. Влада Србије је предузела законске и дипломатске мере у оспоравању законитости Декларације о независности. Србија је повукла амбасадоре из оних земаља које су признале независност Косова, укључујући државе чланице ЕУ. Након формирања нове српске владе у јулу 2008. године, повучени амбасадори су враћени на своја радна места. Србија се успротивила реконфигурацији међународне цивилне мисије на Косову, укључујући и распоређивању мисије ЕУЛЕКС-а, у случају да не добије овлашћење Савета безбедности УН-а. У октобру 2008. године, Генерална скупштина Уједињених нација гласала је у корист резолуције коју је предложила Србија, тражећи необавезујуће саветодавно мишљење од Међународног суда правде поводом законитости декларације о независности Косова.

Европска унија даје смернице српским властима по питању приоритетних реформи у оквиру **Европског партнерства**. Влада Србије је усвојила Национални програм за европске интеграције који такође покрива приоритете Европског партнерства. Напредак у спровођењу ових приоритета се подстиче и прати кроз **Унапређени стални дијалог (УСД)**. Пленарни састанци УСД-а одржани су у новембру 2007. и у априлу 2008. године. Неколико секторских састанака Унапређеног сталног дијалога одржано је током периода извештавања, обухватајући секторе као што су енергетика, транспорт, животна средина, унутрашње тржиште, трговина, правосуђе, слобода и безбедност и пољопривреда. Састанак политичког дијалога на нивоу министарстава одржан је у јануару 2008. године.

Србија прима претприступну **финансијску помоћ** у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (*IPA*). Те програме спроводи Делегација европске комисије у Београду, која је преузела одговорност од Европске агенције за реконструкцију за Кардс пројекте који су још у току. Децентрализовано управљање инструментима помоћи представља средњорочни циљ за Србију и још увек изискује доста припремног рада од стране српских власти.

Средства из *IPA* програма, која су додељена Србији за 2008. годину, износе 190,9 милиона евра. Влада Србије је активно учествовала у припреми *IPA* програма за 2008. годину. Финансијска помоћ ће се фокусирати на области као што су јачање демократских институција, реформе државне управе, јачање владавине права, борба против корупције, људска права и заштита мањина. Србија добија помоћ од регионалних и хоризонталних програма. Србија ће учествовати и у прекограничној сарадњи, где приоритети укључују јачање инфраструктуре, превенцију од поплава, решавање проблема животне средине, културну размену, истраживање, отварање нових радних места, безбедност и превенцију криминала. Национални *IPA* програм, као и тематски финансисјки инструменти, као што је Европска иницијатива за демократију и људска права, подржали су велики број иницијатива **цивилног друштва**. Подршка цивилном друштву у оквиру програма за 2008. годину износи преко 6 милиона евра.

Што се тиче учешћа у комунитарним програмима, Србија је потписала Меморандуме о разумевању са Заједницом за програм *PROGRESS* и културне програме у

новембру 2007. и фебруару 2008. године.

2. ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ

У овом делу извештаја анализира се напредак Републике Србије у испуњењу критеријума из Копенхагена, који захтевају стабилност институција, које гарантују демократију, владавину права, људска права, поштовање и заштиту мањина. Овде се прати и регионална сарадња, добросуседски односи са државама у процесу приступања и државама чланицама, као и поштовање међународних обавеза, као што су сарадња са Међународним судом за ратне злочине.

2.1. Демократија и владавина права

Устав

Након усвајања новог устава 2006. године, донет је Закон о уставном суду у новембру 2007. године. Десет од петнаест судија Уставног суда је постављено и они су положили заклетву, а изабран је и председник суда. У децембру 2007. године, Скупштина је усвојила пакет закона неопходних за расписивање председничких, покрајинских (Војводина) и општинских избора, као што је предвиђено Законом о спровођењу устава (Уставни закон). Аутономна покрајина Војводина је усвојила нови статут у октобру 2008. године у складу са уставним захтевима. Овај нови статут треба да усвоји Скупштина Републике Србије.

Међутим, није било других мишљења након оцене Венецијанске комисије Савета Европе, у вези са уставним одредбама оцењених да нису у потпуности у складу са европским стандардима. Највећи разлог за бригу су контрола политичких партија над мандатима посланика и улога скупштине у процесу постављења судија.

Посебни закони који би успоставили јасне и објективне критеријуме за реизбор судија још нису усвојени, док одредбама у Уставном закону недостаје јасност и транспарентност. Није било довољно консултација пре усвајања закона неопходних за одржавање покрајинских и општинских избора.

Генерално, било је напретка у доношењу закона који спроводе нови уставни оквир. Међутим, потребне су даље реформе како би се осигурало да уставне одредбе, посебно оне које се односе на судство, буду спроведене у складу са европским стандардима. То је један од кључних приоритета Европског партнерства.

Народна скупштина

На скупштинске активности утицала су јака неслагања међу политичким странкама када су у питању кључне политичке теме, што је довело до превремених избора у земљи.

Председнички избори су одржани у два круга, у јануару и фебруару 2008. године, а током изборне кампање доминирали су односи између Европске уније и Косова. Међународни посматрачи оценили су да су председнички избори били у складу са међународним стандардима. Дотадашњи председник Борис Тадић је поново изабран за председника са проевропском платформом.

Парламентарни избори су одржани у мају 2008. године након распада у владајућој коалицији и након одлуке премијера да предложи распуштање Скупштине. У предизборној кампањи поново је доминирала тема статуса Косова, односи са Европском унијом и могуће потписивање ССП-а. Међународни посматрачи оценили су да су избори у великој мери у складу са међународним стандардима, али су и додали да су избори делимично засењени негативним аспектима кампање. Блок „За европску Србију“, на челу са Демократском странком (ДС), добио је највећи број мандата од укупно 250, колико броји Скупштина. Следи Српска радикална странка (СРС).

Нова Скупштина је конституисана у јуну 2008. године пре законског рока, и изабрани су председник и шест потпредседника Скупштине. Конституисани су и стални одбори, укључујући и Одбор за европске интеграције. У неколико одбора председавајући су чланови опозиционих странака. Листе етничких мањина имају и даље своје представнике у парламенту.

Нова Скупштина је ратификовала ССП у септембру 2008. године и започела рад на законодавном пакету намеравајући да се бави кључним политичким приоритетима. У октобру 2008. године Скупштина је именовала четири заменика заштитника грађана.

Међутим, законодавна активност је током периода извештавања била ограничена. Законодавство о јединственом регистру гласача, Закон о Скупштини и нови правилник још нису усвојени. Постојећи правилник је неадекватан за ефикасне и успешне скупштинске расправе. У пленарним заседањима, која се преносе уживо преко јавног информативног сервиса, често доминира политичко позирање, као и дуге расправе о нерелевантним темама, што успорава процес усвајања закона. Скупштина тако није успела да испуни законске рокове у неколико заседања. Скупштини и њеним одборима и даље недостаје довољан број стручног помоћног кадра. У већини случајева, уместо у одборима, расправа о нацрту се наставља на пленарном заседању. Пракса усвајања закона по хитном поступку и без одговарајуће јавне расправе се наставља. Увредљив и подстрекачки речник против политичких противника и бранилаца људских права изнова се понавља у Скупштини. Садашња скупштинска правила нису ефикасна за сузбијање таквог понашања.

Уставне одредбе које странкама дају контролу над мандатима посланика и даље су препрека за реформу Скупштине и за њену улогу истинског политичког форума. Изборни систем није ревидиран и није у складу са европским стандардима. Постојеће законодавство и даље омогућава странкама да произвољно именују посланике са својих изборних листа након завршетка избора уместо да тај ред утврде пре избора. Оваквом систему недостаје транспарентност и на тај начин

странке добијају пуну контролу над кандидатима. Осим тога, већина скупштинских странака има индивидуалне договоре о бланко оставкама својих посланика, које руководство странке може активирати у сваком тренутку. Ова пракса се заснива на уставним одредбама, дајући странкама контролу над индивидуалним посланичким мандатима .

Генерално, на рад Скупштине је утицала преовлађујућа политичка клима у земљи, текући спорови међу политичким странкама, као и расцеп изазван изборима. Нова Скупштина је започела рад на амбициозној законодавној агенди и усвојила је неке законске акте. Ипак, током периода извештавања било је мало законодавних резултата. Скупштинска реформа је одложена, а забринутост због чињенице да политичке странке имају контролу над мандатима посланика није решавана. Капацитет скупштинских одбора остаје ограничен, а изборно законодавство још није ревидирано.

Влада

Доминантне активности Владе везана су за питања Косова и за односе са ЕУ.

Претходна Влада је у јануару 2008. године усвојила акциони план постављајући мере које ће бити предузете као одговор на очекивану Декларацију Скупштине Косова о независности. Влада Србије је осудила нападе демонстраната на страна дипломатска представништа у Београду у фебруару 2008. године. Ипак, неки чланови бивше Владе нису се обазирали на инциденте који су се десили одмах након Декларације о независности Косова.

Претходна влада није успела да преброди дубоки раскол између коалиционих партнера, ДС и ДСС, а поводом уговорних односа са ЕУ. Тај раскол је кулминирао када је премијер Војислав Коштуница одбио да сазове Владу која би дала овлашћење за потписивање Прелазног споразума који је предложила ЕУ. У марту 2008. године неслагања поводом питања Косова и европских интеграција, а посебно када је реч о ССП-у, довеле су коначно до пада Владе. Ове несугласице и нерешена питања остала су и након потписивања ССП-а у априлу 2008. године.

Након парламентарних избора, нова коалициона Влада преузела је дужност у јулу 2008. године. Њу чини блок „За европску Србију“, на челу са ДС-ом и блок Социјалистичке партије Србије (СПС). Коалиција такође укључује неколико представника мањина. Дана 7. јула 2008. године нови премијер Цветковић поставио је кључне приоритете нове Владе, и то: европске интеграције, обавеза „примене свих законских и дипломатских мера како би Косово и Метохија остали саставни део Србије“, економија, друштвена одговорност, борба против криминала и корупције и поштовање међународног права. Влада је такође припремила амбициозну законодавну агенду, која обухвата кључне политичке приоритете везане за европске интеграције.

Нову Владу чини 27 чланова, укључујући три потпредседника, од којих је један задужен за европске интеграције. Уведена је нова функција заменика премијера,

поверена лидеру СПС-а, Ивици Дачићу, који преузима дужност премијера у његовом одсуству, са изузетком права да предложи изборе или да отпусти друге чланове Владе. Основано је и ново Министарство за људска и мањинска права, које је заменило пређашњу државну агенцију.

На институционалном нивоу, структуре за европске интеграције су ојачане кроз формирање координационих тела, укључујући и тело за координацију политике према ЕУ, којим председава заменик премијера и стручног радног тела који обухвата 35 радних група које покривају све области комунитарног права. Канцеларија за европске интеграције Србије је такође ојачала своје капацитете. Већина министарстава и агенција су наставиле са израдом нацрта законодавстава у области европских интеграција и спровођења постојећих закона. Под координацијом Канцеларије за европске интеграције, српска администрација је активно радила на изради Националног програма за интеграцију Србије у ЕУ (НПИ), који је Влада усвојила у октобру 2008. године. Јавно консултовање је започето у јуну 2008. године. Европска комисија је такође консултована и дала је своје коментаре на нацрт НПИ-а у јулу 2008. године.

У новембру 2007. године именовани су чланови Савета за европске интеграције. Ово је стручно саветодавно тело којим председава премијер. Ипак, до сада није дошло да сазива тог већа.

Закон о Влади је измењен у новембру 2007. године у складу са Уставом. Нове законске одредбе регулишу теме као што су некомпатибилност функција и сукоб интереса.

Законодавство о локалној самоуправи, територијалној реорганизацији, локалним изборима, као и о граду Београду усвојено је у децембру 2007. године. Нови програми су развијени како би побољшали учинак и ефикасност локалних власти, а посебно када је реч о решавању захтева грађана. Ново законодавство дозвољава јединицама локалне власти да поседују и управљају својим власништвом. Нови Закон о локалним изборима ослобађа странке мањина од законског цензуса од 5%, који је уобичајан за улазак политичких партија у градске скупштине. Ове законске одредбе су примењене на локалним изборима у мају 2008. године.

Ове промене су генерално у складу са Европском повељом о локалној самоуправи. Ипак, неки недостаци су остали. Посебан закон који регулише пренос власништа на општине, у складу са уставом, још није усвојен.

Избори за покрајинску скупштину Војводине и општински избори одржани су у мају 2008. године у складу са међународним стандардима.

Генерално, активности Владе, током периода извештавања, биле су везане за питање Косова и односа са Европском унијом. Претходна владајућа коалиција била је дубоко подељена у вези са најважнијим политичким питањима, међусобним надметањем, као и недостатком политичке координације. Услед тога, напредак је био незнатан. После парламентарних избора постигнута је већа стабилност Владе и

консензус о европским интерацијама. Нова Влада је изнела своје намере да продуби однос између Европске уније и Србије, да унапреди општу ефикасност и продуктивност, да унапреди програм реформи и постигне пуну сарадњу са Међународним судом за ратне злочине у Хагу (Хашки трибунал).

Државна управа

У новембру 2007. године измењен је Закон о државној управи у складу са Уставом. Измене уводе прецизније одредбе које се тичу централне управе у надзору законитости аката које су усвојиле локалне власти. Кодекс понашања државних службеника је усвојен у фебруару 2008. године. Служба за управљање кадровима наставила је са обуком државних службеника.

Иако је законски рок за завршетак јавних конкурса за постављење државних службеника истекао у мају 2008. године, овај процес није завршен. Србија још увек није усвојила законе о платама политички постављених лица.

Недавно оформљена Канцеларија Заштитника грађана била је прилично активна. Од јануара па све до јула 2008. године Заштитник грађана је примио преко 2.600 захтева за подршку. Заштитник грађана је предложио бројне измене и допуне нацрта закона, укључујући законе о војсци, Уставном суду, безбедносним службама, правима деце, као и нацрт правилника за Скупштину Србије. Успостављена је добра сарадња између државног Заштитника грађана, покрајинског Заштитника у Војводини и општинских Заштитника грађана. Заштитник грађана у Војводини поднео је извештај у којем стоји да је од 382 примљена захтева у 2007. години укупно 322 решено, а 60 је још у току решавања. У октобру 2008. године, након дужег одлагања Скупштина је именovala четири заменика Заштитника грађана.

Међутим, српске власти нису створиле техничке услове неопходне за правилно функционисање Канцеларије Заштитника грађана. Привремене просторије су неадекватне и само 33 од 64 радних места је попуњено. Државна управа Србије не поседује довољно знања о институцији Заштитника грађана и његовој улози и није довољно пажње посветила његовим препорукама.

Повереник за приступ информацијама од јавног значаја повећао је своје активности током периода извештавања. Рад и активности повереника су доступне јавности. Упутство за примену Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја је објављен и на неколико језика мањина. Влада, међутим, није створила услове неопходне за потпуно функционисање канцеларије повереника, укључујући и обезбеђивање адекватних просторија. Недовољни капацитети за спровођење и неуспех српских власти да обезбеде спровођење препорука које је дао повереник је у неколико случајева наставило да омета рад канцеларије повереника.

У мају 2008. године шест независних државних институција (Заштитник грађана, Државна ревизорска институција, Повереник за информације од јавног значаја, Одбор за спречавање сукоба интереса, Комисија за јавне набавке и Комисија за заштиту права понуђача) изразили су забринутост због потешкоћа с којима се

суочавају обављајући свој посао, а посебно у вези са условима за рад који негативно утичу на њихову независност, као и на недовољне реакције на њихове препоруке.

Изградња капацитета у полицији је настављена. Нови центар за обуку полиције започео је са радом у новембру 2007. године. Предузете су мере и у области полицијске сарадње у региону, након ратификације Конвенције о полицијској сарадњи у југоисточној Европи. Србија је потписала споразум о стратешкој сарадњи са Еурополом у септембру 2008. године. Рад се наставио на оперативном нивоу, али кључне стратегије – за борбу против организованог криминала, тероризма и злоупотребе дроге, као и стратегија о локалној полицији – још нису усвојене. Сарадња између Министарства унутрашњих послова и осталих министарстава и владиних агенција је и даље незадовољавајућа.

Генерално, Србија и даље поседује добре капацитете у области државне управе. Ипак, дошло је извесног успоравања у реформи државне управе током периода извештавања. Потребно је учинити даље напоре како би се у потпуности спровео Закон о државним службеницима из 2005. године, да би се унапредио систем запошљавања и ојачала стручност и одговорност у читавој државној управи. Независна и регулаторна тела вршила су добро свој посао под тешким условима. Српске власти морају показати већу одлучност како би се ојачала регулаторна и независна тела и како би се обезбедила њихова ефикасност.

Цивилни контрола снага безбедности

Закони о одбрани, војсци, и о основној организацији служби безбедности усвојени су у складу са уставом у децембру 2007, а ступили су на снагу у јануару 2008. Министарство одбране је пре израде новог закона консултовало Заштитника грађана поводом аспеката везаних за људска права. Статуторне одредбе које се односе на демократску контролу војске и служби безбедности су свеобухватне и додељују примарну улогу скупштини. Нови оквирни закон о службама безбедности заменио је пређашњу одлуку Владе о Савету за националну безбедност. Према новом закону, Савет за националну безбедност је одговоран за координацију и контролу безбедносних агенција, а скупштинском одбору за безбедност и одбрану дате су веће одговорности. Предузете су мере за побољшање финансијске ситуације војног кадра, укључујући и војне пензионере.

Међутим, још није довршен законодавни оквир. Морају се још усвојити стратегија националне безбедности, стратегија одбране, војна доктрина, ново законодавство о приговору савести и подзаконски акти о безбедносним агенцијама. Скупштински одбор за безбедност и одбрану није био активан током периода извештавања. У фебруару 2008. године Скупштина је усвојила резолуцију о Косову где позива на војну неутралност. Међутим, униформисани војни резервисти били су умешани у неколико насилних инцидената након проглашења независности Косова.

Укратко, може се рећи да је било извесног напретка у цивилној контроли снага безбедности, уз доношење низа закона. Реформа у овом сектору још није завршена, а нова Скупштина мора да осигура ефективни демократски надзор.

Правосуђе

Напредак у правосудном сектору тече споро и великим делом се ограничава на административна побољшања.

Уставни суд, који од октобра 2006. године није радио, поново је преузео своје дужности у децембру 2007. године, иако је именовано само 10 од 15 судија. Уставни суд се суочава са огромним заостатком у решавању случајева. Обезбеђене су просторије за нов апелациони и управни суд. Међутим, ови судови још увек нису у функцији.

Општи професионализам судија и тужиоца је релативно висок и додатно побољшан захваљујући обуци коју је обезбедио Правосудни центар за обуку. Примања судија и тужилаца су побољшана.

Ипак, још није усвојено кључно законодавство неопходно за спровођење Устава и стратегију правосудне реформе. Ово укључује и законе о судовима и тужиоцима. У одсуству нових закона, није дошло до именовања ниједног новог судије нити тужиоца, а слободна места нису попуњена. Истовремено неких 200 судија који су испунили услове за одлазак у пензију још увек раде, пошто Скупштина није донела одлуку неопходну за њихово распуштање из активне службе. Ови фактори изузетно подривају ефикасност правосуђа.

Да би се направила противтежа утицају Скупштине на постављење судија и тужилаца, развијени су објективни селекциони критеријуми који укључују и план увођења двогодишње почетне обуке за све судије уз завршни испит. Међутим, у недостатку новог закона о Правосудном центру за обуку ови критеријуми нису примењивани. Затим, објективни критеријуми још нису успостављени, а тичу се постављања на функције која треба да се изврше у прелазном периоду између усвајања и потпуног спровођења новог закона. Није донета ни једна одлука поводом предлога поновног постављања свих активних судија и тужилаца. Остаје забринутост да би на такво поновно постављање могао деловати непрописни политички утицај, што би ометало функционисање правосуђа.

И даље влада забринутост да тужилаштво није адекватно припремљено за добијање значајније улоге у кривичним истраживањима, како стоји у Закону о кривичном поступку, чије је ступање на снагу одложено до прве половине 2009. године. Недовољна финансијска средства, обука и кадар додељени су у ове сврхе.

Што се тиче кривичноправне заштите малолетних лица, још увек нису усклађени национална база података и механизам мониторинга, према одредбама новог Закона о малолетним починиоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и подзаконских аката.

Значајан заостатак у решавању цивилних, кривичних и трговинских спорова и даље забрињава, као и спровођење судских одлука. Услед недостатка ефикасног система управљања судовима и законодавства које унапређује процедуру, српско правосуђе

није било у могућности да смањи број нерешених случајева, односно да смањи просечну дужину трајања судског поступка. Ефикасност судског система је поред тога спутана неједнаким оптерећењем судова и самих судија.

Одређеног напретка је било у поступцима суђења за ратне злочине у домаћим судовима. Тужилаштво за ратне злочине је поднело неколико тужби током периода извештавања и донело је неколико пресуда. Међутим, велики број случајева још увек није решен. Такође, ту је и одређени број важних случајева у области организованог криминала, који нису решени.

Општи закључак је да је било мало напретка када је у питању процес правосудних реформи, што пак представља кључни приоритет за Европско партнерство. Законски оквир за имплементацију правосудне реформе, како је предвиђено новим Уставом, још није успостављен. Србија мора уложити значајне напоре како би се обезбедила независност, одговорност и ефикасност судског система.

Политика борбе против корупције

Било је извесног напретка током овог периода извештавања у борби против корупције и развоја свеобухватне борбе против корупције, која је један од кључних приоритета Европског партнерства.

Измене и допуне Закона о финансирању политичких странака и Закона о формирању агенције за борбу против корупције, који такође садржи нове прописе везане за сукоб интереса, усвојени су у октобру 2008. године. Грађанско-правна конвенција о корупцији, као и додатни протокол уз Конвенцију о кривично-правну конвенцију о корупцији ратификовани су у новембру 2007. године. Извештај о сагласности послат је Групи земаља за борбу против корупције при Савету Европе (GRECO) у децембру 2007. године.

Формирана су специјална одељења унутар канцеларија државног тужилаштва на окружном нивоу ради истраге случајева корупције. Заменик републичког јавног тужиоца на националном нивоу има улогу координатора случајева против корупције. Управа полиције поседује специјализоване јединице које се баве корупцијским и финансијским истраживањима. У току је неколико истрага о корупцијама на високом нивоу. Формирани су и заједнички истраживачки тимови тужилаца и полиције.

Међутим, практични резултати у борби против корупције остали су ограничени. Поступци спровођења претходног Закона о финансирању политичких странака били су слаби што је довело до тога да већина политичких странака није откривала комплетне информације о својим финансијама. Затим, надзорни орган није поседовао довољно капацитета и стручности да процени тачност обезбеђених изјава.

Више од трећине државних званичника није пријавило имовину у 2008. години. Претходни Закон о сукобу интереса није обезбедио задовољавајуће извршне процедуре и није обезбедио независну ревизију предатих изјава. Чиновницима у одређеним областима, као што је правосуђе, није тражено да предају изјаву о

имовини. Одбор за решавање сукоба интереса чини недовољно квалификован кадар и има недовољно ресурса, а нема моћ да процени валидност информација које стоје у изјавама.

Агенција за борбу против корупције још није основана. Ово је од посебног значаја с обзиром на нову улогу која јој се приписује на основу новог законодавства у областима сукоба интереса и финансирања политичких странака. Србија мора да обезбеди новој агенцији задовољавајући ниво независности, капацитета и стручности како би могла ефективно да испуни своје задатке. Тренутна улога Савета за борбу против корупције ограничена је на саветовање Владе. Закон о слободном приступу информацијама садржи “рупе у закону”, као што су критеријуми за класификацију информација, што отежава спровођење. У акциониом плану за борбу против корупције недостају јасни рокови, конкретне активности и неопходни ресурси за спровођење, те стога мора да буде ревидиран.

Независна тела не надгледају ефикасно јавне набавке и поступке приватизације заједно уз велике буџетске расходе. Државна ревизорска институција није у потпуности оперативна и не може да обезбеди довољне услуге ревизије са само два попуњена места за ревизоре. Остала контролна тела, као што су Комисија за заштиту права понуђача у јавним набавкама делује само по посебном захтеву и не обавља општи надзор над процедурама услед недостатка адекватних овлашћења и финансиских средстава.

Капацитети извршних тела за истраживање случајева корупције су ограничени. Истовремено судови су везани за веома комплексна процедурална правила уводећи строге услове вршења услуга тужилаштва, што доводи до ниског броја пресуда у случајевима корупције.

Укратко, корупција је и даље широко распрострањена и представља озбиљан проблем у Србији. Упркос јачању јавне свести када је овај проблем у питању и новоусвојеним законима, велики проблеми и даље остају. Ово укључује недостатак независних и делотворних надзорних тела у кључним сферама као што су финансирање странака, сукоб интереса, јавна набавка и приватизација. Ови проблеми морају да се размотре у контексту спровођења новоусвојених закона.

2.2. Људска права и заштита мањина

Поштовање међународних закона о људским правима

У погледу **ратификације инструмената за заштиту људских права**, Србија је ратификовала све најважније инструменте.

Србија је у великој мери испунила своје обавезе извештавања органа УН. Србија је поднела други периодични извештај о спровођењу Оквирну конвенцију Савета Европе о заштити

националних мањина у марту 2008. године. Међутим, ревидирана Европска социјална повеља није ратификована.

Европски суд за људска права (ECtHR) донео је 13 пресуда током периода извештавања, којима се утврђује да је Србија прекршила Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (ECHR). Највећи број прекршаја односи се на кршење права на равноправно суђење. Укупно 1.131 нова пријава је поднета ECtHR током периода извештавања, а донето је 14 пресуда. Укупан број нерешених случајева пред овим судом против Србије је око 1.800.

У погледу **унапређивања и спровођења људских права**, правосудни центар за обуку је обезбедио обуку о спровођењу ECtHR. Међутим, у пракси, српски судови још увек невољно директно спроводе ратификоване међународне уговоре који гарантују заштиту људских права. Правници се ретко позивају на ове стандарде. Уставне жалбе против кршења људских права су правно могуће. Међутим, ниједна пресуда није донета од формирања Уставног суда 2007. године.

Власти у Србији су коначно примениле одлуку Комитета УН за људска права из 2005. године, која се односи на слободу изражавања у случају против новинара оптуженог за клевету.

Након формирања нове владе у јулу 2008. године, претходна владина агенција за људска права замењена је Министарством за људска и мањинска права.

Уопштено, постоји правни и институционални оквир за поштовање људских права. Међутим, недовољан је био напредак у спровођењу међународних закона о људским правима. Институционалне структуре за примену људских и мањинских права морају додатно да се ојачају.

Грађанска и политичка права

Код **спречавања мучења и злостављања и борбе против некажњивости**, побољшана је судска контрола над поштовањем људских права у затворима. Коначне пресуде су донете од стране Врховног суда у процедурама за решавање управних спорова. Ипак, није било напретка у истраживању наводних озбиљних повреда људских права које се односе на затворске нередне из 2006. године. Нису разјашњене законске основе за полицијску интервенцију и сарадњу са затворским властима.

У одређеном броју случајева није до краја испитано наводно коришћења силе од стране полиције у предсудским поступцима. Стално се износе тврдње о злостављању осумњичених током полицијске истраге. Српске власти треба да се постарају да се спроведу детаљне истраге о свим наводним злостављањима и мучењима.

Последњи мониторинг Комисије Савета Европе за превенцију мучења био је у новембру 2007. године. Међутим, српске власти нису објавиле препоруке које су настале као резултат тог мониторинга.

Што се тиче борбе против некажњивости, неопходно је даље ојачати капацитете српског тужилаштва за ратне злочине. И даље има потешкоћа у преношењу случајева и изручивању осумњичених за ратне злочине и злочине против хуманости између Босне и Херцеговине, Хрватске, Црне Горе и Србије.

Када је у питању **приступ правди** Србија још није поставила свеобухватни законски систем пружања бесплатне правне помоћи. Право на обавезну одбрану у многим озбиљним кривичним случајевима је регулисано новим Законом о кривичном поступку, али још увек нема посебних законских одредби које се тичу обавезне одбране у случајевима боравка у притвору пре покретања судског процеса.

Реформе **затворског система** су настављене, а извршена је и реконструкција три највећа затвора у Србији. Настављена је обука затворског кадра уз настојање да се укључе шире категорије кадра, као што судски чувари. Предузете су акције за решавање озбиљног проблема злоупотребе дрога код скоро половине затвореника. У току је спровођење новог модела за малолетне затворенике, који је заснован на модерним стандардима. Као додаток овоме, треба развити и друге друштвене службе за малолетна лица, као што је дневни боравак, да би се омогућило алтернативно sluжење казне.

Затворска управа професионалније реагује на жалбе затвореника. Одељење за заштиту права затвореника у Министарству правде успоставило је такође много ефективнији систем поступања у вези са жалбама затвореника.

Систем алтернативних санкција, које се могу применити на све условне казне и који важи за преко 50% свих пресуда, још увек се налази у раној фази имплементације и нема одговарајући мониторинг. Данас 4800 затвореника служи затворску казну у трајању до годину дана. Велики пораст броја затвореника (од 8900 у децембру 2007., до 9500 у мају 2008. године) оптеретио је капацитете затворских инфраструктура. Ово остаје највећи изазов затворске управе. Неких 6500 преступника се још увек налази у притвору и чека крајњу пресуду и пребацивање у затвор где ће служити казну. Последњи статистички подаци о кривичним прекршајима показују да је дошло до пораста озбиљног криминала, као и поновљених прекршаја и пораста броја малолетних преступника.

Безбедност у затворима се мало побољшала и степен насиља се смањило. Међутим, пренатрпаност, насиље међу затвореницима и злоупотреба дроге и даље остају озбиљни проблеми у затворима у Србији.

Уставом се гарантује **слобода изражавања** која је генерално заштићена. Ипак услови за слободу изражавања у Србији су били угрожени током периода одмах након проглашења независности Косова. Постоје многобројне пријаве инцидената који укључују увредљив речник, говор мржње и насиље против организација и појединаца, углавном новинара и бранилаца људских права. У марту 2008. године велики број медијских представништава и новинских удружења обратио се српским властима изражавајући забринутост. Они су се посебно жалили на вербално и

физичко малтретирање као и на оптужбе за непатриотско извештавање. Извршне власти су ухапсиле осумњиченог кривца за напад на новинара у јулу 2008. године. Власти су такође предузеле мере против екстремистичких група у октобру 2008. године.

Било је и случајева упућивања претњи новинарима од стране локалних званичника и предузетника, где је у неким случајевима конфискован материјал који су новинари снимили како би их спречили да извештавају о одређеном броју тема. Није било напретка у истрази поводом убистава новинара која су се десила деведесетих и поводом покушаја убиства новинара у априлу 2007. године.

Закон о **медијској** концентрацији и нов закон о оглашавању још нису усвојени. Закон о локалној самоуправи, донет у децембру 2007. године, садржи одредбе које су у супротности са законом о радиодифузији и јавном информисању, и подрива приватизацију медија у власништву општина. Додељивање регионалних фреквенција је завршено, али је овом процесу у великом броју случајева недостајала транспарентност. Додељивање општинских фреквенција још није завршено. Неки представници медија прекршили су законе о заштити приватности, професионалних стандарда и етике, првенствено у случају сензационалистичког извештавања.

Уставом је гарантована **слобода окупљања** и ова права су генерално заштићена. Одржан је велики број мирних скупова и демонстрација након декларације о независности Косова. Међутим, дошло је до насилних инцидената када су страна дипломатска представништва нападнута од стране демонстраната у Београду у фебруару 2008. године. Неки политички кругови и представници медија нису осудили ове инциденте, а извршне власти нису благовремено и адекватно реаговале.

Постојале су пријаве о нападима на организације и појединце који бране грађанска и политичка права, боре се против некажњивости и бране право на различито сексуално опредељење. Извршне власти уложиле су извесне напоре да испрате исходе таквих случајева, али ипак, у већини случајева, преступницима није суђено.

Уставом је гарантована **слобода удруживања**, укључујући политичка удружења и синдикате. Рестрикције везане за ово право, укључујући основе и процедуре за могућу забрану удруживања, додељују примарну улогу одлучиоца Уставном суду. По Уставу, основе за забране могу бити: насилно кршење уставног реда, повреда загарантованих људских и мањинских права и подстицање расне, националне или верске мржње. Према новом Закону о министарствима донетом у јулу 2008. године регистрација политичких и грађанских удружења остаје под надлежношћу Министарства за државну управу и локалну самоуправу, које је у ове сврхе оформило једно одељење 2007. године. Синдикати су под надлежношћу Министарства рада и социјалне политике. Регистрација савета националних мањина спада у надлежност у новом Министарству за људска и мањинска права.

Међутим, закони којим би се у овој области спроводиле одредбе новог Устава још нису усвојени. Нови закони о удружењима и политичким организацијама још нису усвојени. Постојећи закони намећу рестрикције које превазилазе уставне одредбе.

Организације цивилног друштва настављају да играју значајну улогу у социјалном, економском и политичком животу у Србији. Ипак дугорочни законодавни недостаци нису још обрађени на адекватан начин. Ово се односи на правни статус невладиних организација (НВО) и њихово финансирање, укључујући рестриктивне и неповољне пореске услове које се примењују *ad hoc* и на произвољној основи. Велики број НВО-а, нарочито бранилаца људских права, били су предмет претњи и вербалних напада због другачијег схватања проблема као што је ситуација на Косову. Ови инциденти још нису у потпуности истражени.

Слобода вероисповести је загарантована Уставом и законом у Србији. Међутим, видни недостаци настали као резултат имплементације законодавства из 2006. године тичу се црква и верских организација. Ово се односи на регистарцију такозваних “нетрадиционалних” верских заједница. Честе су биле пријаве о произвољном одлучивању везаном за регистрацију “нетрадиционалних” верских заједница, што негативног утиче на њихов правни статус и права. Било је и неколико верски мотивисаних инцидената, укључујући нападе, говор мржње, вандализам и увредљиве графите усмерене против великог броја верских заједница. Извршне власти нису довољно испратиле исходе ових инцидената, а истраге нису довеле до резултата.

Све у свему, грађанска и политичка права у Србији се генерално поштују. Међутим, на ова права су утицала политичка дешавања која су и довела до прелиминарних избора као и нестабилна политичка клима која је преовладала током периода извештавања. Законодавство се мора даље ускладити према европским стандардима. Потребно је у потпуности примењивати постојеће уставне и законске гаранције и адекватно испитати повреде права.

Економска и социјална права

Постоји неколико законских и уставних одредби којима се гарантује **право жена** у Србији. Међутим, још није усвојен посебни закон који би се односио на равноправност полова као и национална стратегија унапређивања положаја жена и побољшања равноправности полова. Током периода извештавања, Управа за равноправност полова у Министарству за рад и социјална питања била је активна у унапређивању права жена. Након парламентарних избора у мају 2008. године, 53 жене су постале посланици у Скупштини од 250 посланика, док је у Влади од 27 чланова пет жена. Ипак, кршење права жена се догађа и често прође незабележено. Насиље у породици и даље представља озбиљан проблем. Кривичне казне су недовољне. Републички заштитник и покрајински заштитник права грађана у Војводини наглашавају сталну дискриминацију против жена на тржишту рада. Жене и даље нису толико заступљене на руководећим позицијама. Дискриминација нарочито погађа Ромкиње, затим припаднице националних мањина као и жене са инвалидитетом.

Државни заштитник права грађана је био активан и у области **права детета** и испитао је велики број жалби. Реформа система заштите деце је у развоју и има за

циљ замену неколико домова специјалним хранитељским програмима. Број деце без родитељског старања у домовима је смањен са око 2200 у 2005. на 1700 у 2007. години. Отприлике једна трећина деце без родитељског старања је смештена у домове, док су друге две трећине смештене у хранитељске породице. У мају 2008. године Влада је усвојила Националну старегију за младе која је резултат опсежног и транспарентног консултативног процеса.

Ипак, многа деца у Србији и даље имају лоше услове живота. Деца из социјално угрожених група, нарочито из мањинских група као што су Роми и деца са инвалидитетом и даље трпе нашироко рапрострањену дискриминацију и не могу адекватно користити услуге здравствених, образовних и социјалних служби. Постоји озбиљан степен насиља над децом, али само ограничен број случајева буде пријављен и казнено испраћен. Не постоји довољно поузданих података о трговини децом, експлоатисању дечијег рада и сексуалном искоришћавању адолесцената.

У случају **социјално угрожених и/или особа са инвалидитетом** Србија је потписала Конвенцију о правима особа са инвалидитетом и Опциони протокол у децембру 2007. године. Ова конвенција се мора још ратификовати. Влада је такође усвојила Стратегију о побољшању положаја особа са инвалидитетом у Србији у децембру 2007. године. Ова стратегија дефинише пакет активности који се мора предузети у периоду од 2007. до 2015. године, укључујући и усвајање двогодишњег оперативног акционог плана. У октобру 2007. године Влада је оформила Савет за особе са инвалидитетом. То је саветодавно тело од 20 чланова који има за задатак да координира активности у овом сектору. Ипак, Стратегија за побољшање положаја лица са инвалидитетом не садржи никакав план нити предлоге како да се побољша положај људи који су на дужи период смештени у домове. Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом још није усвојен.

Припреме Србије на пољу менталног здравља се налазе у почетној фази. Влада је у новембру 2007. године усвојила извештај о смештајним домовима за ментално оболелу децу, одрасле и старије особе. Извештај је потврдио да се није довољно уложило у неколико институција за ментално оболеле. Такође је наглашено незадовољавајуће спровођење Породичног закона, којим се захтева да деца треба да буду заштићена у породичном окружењу кад год је то могуће. Влада је започела са спровођењем неких мера за побољшање постојећих институција и олакшавања деинституционализације. Те мере су забрана коришћења просторија које не задовољавају минимум стандарда, премештај деце у хранитељске породице, развој служби у оквиру заједнице и обуку особља. Осим тога организоване су даље анти-стигматске кампање и образовне активности.

Ипак допуне Закона о социјалној заштити, којим би се боље регулисао сектор за ментално здравље, још нису усвојене. Неке институције су и даље преоптерећене. Процес деинституционализације још није адекватно развијен. Хранитељске породице не добијају довољно подршке и мора се још пуно тога урадити како би се развиле службе у заједници. Неопходно је ојачати сарадњу између министарстава. Локалне службе и инспекторат Министарства рада и социјалне политике немају довољно квалификованог кадра.

Што се тиче **права радника и синдиката**, у априлу 2008. године потписан је нови Општи колективни уговор од стране два репрезентативна синдиката и Уније послодаваца. Ово је велики напредак у унапређивању социјалног дијалога, пошто је претходни општи колективни уговор истекао у септембру 2005. године. Уговор садржи одредбе везане за различита права радника, као што је надоканда, одређене повластице, безбедност на радном месту, право на одсуство и право успостављања синдиката. Ипак социјални дијалог је још увек слаб. Улога и капацитет Социо-економског савета треба још да се развије у потпуности. Савет је на локалном нивоу оформљен само у ограниченом броју општина.

Уставом су забрањене директна и индиректна **дискриминација** по било којем основу. Свеобухватни закон против дискриминације још није усвојен. У пракси је и даље нашироко распрострањена дискриминација, нарочито против националних мањина, Рома, жена као и против лезбејске и геј популације, бисексуалаца и трансексуалаца (*LGBT*). У годишњем извештају из 2007. године који је поднео државни заштитник права грађана стоји да је велики број људи изложен говору мржње и дискриминацији на основу њихове сексуалне опредељености и родног идентитета и да власти нису успеле да пруже адекватну помоћ против таквог понашања.

Што се тиче **права својине**, Закон о реституцији још није донет. Ово спречава адекватан почетак процеса реституције. У међувремену, настављена је приватизација неких власништва која су спорна. Ипак, удружење бивших власника оспорава ово јер се брине да ће то *de facto* унапред пресудити у случајевима процеса враћања имовине.

Све у свему, закључено је да су законски прописи за заштиту *економских и социјалних права* у Србији већином успостављени. Законски оквир ипак треба да се развије, док се практично спровођење постојећих закона даље мора унапредити. Неопходни су даљи напори како би се побољшало социјално укључивање деце, лица са инвалидитетом и угрожених група, а ту се посебно мисли на приступ здравственим, укључујући здравствено-ментално установе, и адекватно образовање.

Права мањина, културна права и заштита мањина

Комисија за борбу против расизма и нетолеранције при Савету Европе објавила је свој први извештај за Србију у априлу 2008. године. Забележила је да су предузете различите мере за сузбијање расизма и нетолеранције према **мањинама**, али велики број мера још увек није предузет. Спроведене су позитивне мере у 2008. години током избора републичких, покрајинских и општинских власти на којима су странке мањина изузете од правила преласка цензуса како би могле да уђу у парламент. Нов закон је проширио прописе за локалне власти које могу да користе службене печате на језику мањина, тамо где су ти језици у употреби. Буџетска средства за савете националних мањина су повећана у 2008. години. Нови Закон о локалној самоуправи је увео детаљније одредбе које се тичу обавеза општина у којима живи етнички помешано становништво и формирања интеретничких савета.

Међутим, Закон о саветима националних мањина још није донет. Републички одбор за мањине се није састао. Билатерални споразуми о заштити националних мањина постигнути са Мађарском, Хрватском, Румунијом и бившом југословенском републиком Македонијом нису у потпуности имплементирани. Заједничке комисије чије оснивање је захтевано споразумима или нису оформљене или нису у потпуности оперативне. У априлу 2008. године Уставни суд је одбацио ранију одлуку Републичке изборне комисије по којој се са 10 000 на 3000 смањује број по закону неопходних потписа за предају изборних листа мањина. Судска одлука је донета нешто мало пре избора, и иако у складу са постојећим законодавством, донела је велику забринутост због тако високог прага за мале етничке групе. Годишњи извештај из 2007. године, који је поднео државни заштитник права грађана, забележио је значајне регионалне недоследности, нарочито због капацитета управе која треба да обезбеди поштовање мањинских права. Посебан разлог за забринутост је ситуација у којој се налазе ромске и бошњачке мањине. Постоји несразмерно висок ниво незапослености међу мањинама.

Политичка клима се погоршала у периоду одмах након декларације о независности Косова, што је резултирало великим бројем инцидената по градовима у Војводини, нарочито против албанске националне мањине. Забележени су и инциденти који су укључивали групе екстремиста. Државни и покрајински заштитници права грађана осудили су те догађаје и позвали надлежне институције да делују. Годишњи извештај покрајинског заштитника права грађана из 2007. забележио је да је од 605 жалби, 25 односило на права мањина.

Ситуација у *јужној Србији* је и даље стабилна али напета. Албанска заједница са југа Србије критиковала је одлуку српске Владе да одбије признавање диплома образовних институција на Косову. Албанска заједница је изразила своју забринутост да ће таква одлука утицати на могућности запошљавања оних лица са косовском дипломом у јужној Србији. Етничке албанске партије су биле подељеног мишљења када је било у питању учешће на републичким изборима. На крају је учествовала коалиција албанских партија и изабран је један албански члан Скупштине. Регионална канцеларија Координационог тела за јужну Србију је ојачала, јер је повећан број запослених лица албанског порекла. Ово тело је било веома битно у побољшању комуникације између општинске и централне власти. Влада је доделила 3,8 милиона евра за кофинансирање инфраструктурних пројеката у 2008. години. Међутим, албанска мањина је наставила да изражава забринутост због мањка присуства Албанаца у јавној администрацији и због мањка политичке воље централне власти да мало активније развије овај регион.

Ситуација у *Санџаку* је наставила да се погоршава. Поделе унутар муслиманске заједнице су се продубиле и дошло је до неколико насилних инцидената. Општинским структурама недостаје капацитет да у потпуности спроведу права мањина у Санџаку.

Број **избеглица** из Хрватске и Босне и Херцеговине се последњих година смањило, највише услед натурализације. Према подацима УНХЦР-а у Србији се налази око 97 000 избеглица и 206 000 **интерно расељених лица**. Смањен је број избегличких

центра. Међутим, неких 2 100 избеглица и 5 500 интерно расељених лица су и даље смештени у 60 прихватилишта и 99 специјализованих установа. У овим центрима услови су јако лоши. Измене и допуне Закона о избеглицама и Национална стратегија за избеглице и интерно расељена лица још нису усвојени. Групе интерно расељених лица, нарочито Роми, и даље се суочавају са озбиљним потешкоћама као што је добијање личних докумената, а то повлачи и потешкоће остваривања основних социјалних услуга, укључујући здравство.

У јануару 2008. године ступио је на снагу Споразум о реадмисији између Србије и ЕУ. Агенција за људска и мањинска права објавила је приручник за повратнике. Међутим, још није усвојена Национална стратегија за повратнике и реинтеграцију.

У јуну 2008. године Србија је преузела годишње председавање „Декадом укључивања Рома 2005.-2015”. Кључни приоритети председавања Србије су побољшавање услова становања и антидискриминација у сфери образовања. У марту 2008. године оформљен је Савет за имплементацију Декаде Рома којим председава потпредседник владе, а укључени су и представници цивилног друштва. Међутим, овај савет се само једном састао. Ромски здравствени медијатори су запослени у 15 основних здравствених центара. У националном буџету су до 2008. године резервисани фондови за рад координатора за ромска питања у 40 општинских центара за социјални рад. Наставиле су се активности подизања свести у сарадњи са међународним партнерима. Организоване су медијске обуке о ромским питањима за владине портпароле и новинаре. Било је извесног напретка по питању броја ромске деце која похађају средњу школу захваљујући позитивним мерама Министарства за образовање и Министарства за људска и мањинска права. Ипак и даље постоји озбиљан проблем јер мали број ромске деце похађа школе, нарочито када су у питању девојчице.

У пракси ромска популација и даље се суочава са екстремно тешким условима за живот, искључивањем и дискриминацијом. Један од већих и сталних проблема са којима се суочава ромска заједница је приступ личним документима. Ово носи са собом негативне последице за велики број ромске популације када је реч о приступу основним социјалним и економским правима. Значајан део ромске популације још увек живи у екстремно сиромашним и илегалним насељима. Ромска популација, нарочито жене, су предмет надалеко распрострањене дискриминације када је у питању приступ тржишту рада. Бележи се несразмерно велики број ромске деце које похађају специјалне школе за децу са тешкоћама у учењу. Клима нетолеранције према Ромима наставља да преовлађује у Србији.

Свеукупно, законодавни оквир за заштиту права мањина у Србији је успостављен и права мањина се генерално поштују. Ипак забележене су неке негативне појаве током периода извештавања као последица, у највећој мери, нестабилне политичке атмосфере након проглашења независности Косова. На законодавном нивоу треба усвојити Закон о националним саветима и ревидирати изборни систем како би се у потпуности обезбедиле позитивне мере. Статусу избеглица и интерно расељених лица поклања се недовољно пажње. Ромска популација је и даље у тешком положају.

2.3. Регионална питања и међународне обавезе

Нема великог број неиспуњених обавеза у вези са поштовањем **Дејтонског/Париског мировног споразума** од стране Србије.

Србија подлеже даљем мониторингу од стране парламентарне скупштине **Савета Европе** поводом испуњења дужности и обавеза које произилазе из њеног чланства у Савету Европе.

Србија је учинила значајан напредак у побољшању сарадње са **Међународним кривичним судом за бившу Југославију**. Пуна сарадња са Хашким трибуналом је међународна обавеза и један од кључних приоритета Европског партнерства. У јуну 2008. године ухапшен је Стојан Жупљанин у близини Београда и пребачен за Хаг. У јулу 2008. године након формирања нове Владе и промене кадра у обавештајним службама у Београду је ухапшен хашки бегунац Радован Караџић и такође је пребачен за Хаг.

Србија мора да настави са овим успесима и да уради све што је у њеној моћи да ухапси и пребаци два преостала хашка бегунца, Ратка Младића и Горана Хаџића.

Статус пређашњег Закона државне заједнице о замрзавању имовине хашких бегунаца још није разјашњен. Имовина је замрзнута, али процедуре су изузетно компликоване и садашњи законски оквир оставља могућност искоришћавања потенцијалних “рупа” и недостатака у спровођењу. Измене и допуне тренутних закона укључују посебне истражне мере против мрежа које потпомажу ратне бегунце и ефикаснији систем истраге и вођења случајева.

До данас, Веће за ратне злочине београдског Окружног суда спровело је поступак против 123 особе осумњичене за ратне злочине на територији бивше Југославије. Од када је успостављено 2003. године, тужилаштво је спровело поступак против 111 лица и поднело оптужбе против 57 лица, заступајући преко 2 000 жртава ратних злочина.

Неколико случајева је отворено и пресуде су уручене на различитим инстанцама током периода извештавања. Настављено је са добром регионалном сарадњом, која дозвољава директну размену доказа, докумената и података који су релевантни за истрагу у случајевима ратних злочина. Меморандум о разумевању је потписан у октобру 2007. године између специјалних тужилаца Србије и врховног државног тужиоца Црне Горе.

Ипак на рад специјалних институција негативно утичу ограничени капацитети за спровођење истраге и велики број случајева. Стално се шаљу претње тужиоцу за ратне злочине и председнику Већа за ратне злочине.

Политика Србије у вези са **Међународним кривичним судом** је у складу са основним принципима ЕУ и заједничким ставовима ЕУ везаним за неповредивост Римског статута. Србија није закључила ниједан билатерални споразум који би јој омогућио изузимање од судске надлежности Међународног кривичног суда.

Србија се противила реконфигурацији међународног цивилног присуства на Косову, укључујући размештање ЕУЛЕКС-а, све док то не буде овлашћено од стране Савета безбедности УН. Србија је организовала општинске изборе на Косову у мају 2008. године упркос противљењу УНМИК-а и радила на јачању паралелних институција на Косову укључујући формирање скупштине општина. У јулу 2008. године Влада Србије је усвојила одлуку која подржава формирања Скупштине заједница српских општина као нешто што је неопходно како би се очувао интерес Срба на Косову.

Влада Србије је користила законске, дипломатске и мировне мере за оспоравање декларације о независности Скупштине Косова. У јануару 2008. године Влада је донела акциони план у коме су прописане мере као одговор на очекивану декларацију независности. У фебруару 2008. године Влада Србије је донела одлуку о поништењу Декларације независности коју је затим потврдила Скупштина.

Српске власти су упутиле протестне ноте и повукле амбасадоре из земаља које су признале декларацију независности Косова, укључујући земље чланице ЕУ. Након одлуке нове Владе Србије у јулу 2008. године, амбасадори Србије који су повучени уз земаља чланица ЕУ враћени су касније на своје позиције. Амбасадори Црне Горе и бивше југословенске републике Македоније у Србији су проглашени у октобру 2008. за *personaе non gratae* након што су Црна Гора и бивша југословенска република Македонија признале независност Косова.

У августу 2008. године упућен је нацрт резолуције Генералној скупштини УН у којој се тражи саветодавно мишљење Међународног суда правде о законитости проглашења независности Косова. У октобру 2008. године Генерална скупштина УН је на основу резолуције Србије гласала за захтевање необавезујућег правног мишљења Међународног суда правде.

Није било значајнијих развоја када је у питању спровођење **Сарајевске декларације**, чији циљ је завршетак процеса повратка избеглица.

Регионална сарадња и добри суседски односи чине суштински део процеса кретања Србије ка Европској Унији.

Србија је активно учествовала у регионалним иницијативама, укључујући прелазак са Пакта за стабилност на више регионално дефинисан оквир Процеса за сарадњу у југоисточној Европи и Савета за регионалну сарадњу. Србија је такође допринела обезбеђивању успешне имплементације Споразума о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА). Србија такође активно учествује у Уговору о енергетској заједници. На учешће Србије у регионалној сарадњи утицао је њен став према учешћу Косова у регионалним иницијативама и осталим *форумима*. Важно је да Србија покаже конструктивни став према учешћу Косова у регионалним иницијативама.

Односи према **осталим државама у процесу придруживања и ЕУ суседима** су интензивирани, уз честе билатералне контакте и посете.

Настављено је са имплементацијом економских споразума између Србије и *Албаније*. Ипак на односе ових двеју држава утицало је признање независности Косова од стране Албаније.

Односи са *Босном и Херцеговином* су остали стабилни. Хапшењем хашког бегунца Радована Карацића у јулу 2008. године. Србија је направила важан корак ка испуњењу судске одлуке из фебруара 2007. донете од стране Међународног суда правде а тиче се примене Конвенције о превенцији и кажњавању злочина геноцида. У јануару 2008. године Скупштина Србије и Скупштина Републике Српске потписале су Протокол о сарадњи. Велики број српских политичара мисли да одлуке Високог представника у Босни и Херцеговини по питању промена у процедурама доношења одлука у Савету министара Босне и Херцеговине и Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, представљају кршење Дејтонског споразума. Ово је довело до размене оштрих изјава између власти из Београда и Сарајева. Споразум о граници са Босном и Херцеговином још није потписан.

Односи са *Хрватском* су стабилни, али су погођени одлуком Хрватске да призна независност Косова. Привремени безвизни режим и даље остаје на снази. Било је и неког напретка у сарадњи по питању несталих лица и у привођењу правди ратних злочинаца. Није остварен напредак у одређивању границе. Остала нерешена питања укључују питања везана за имовину, нарочито за захтеве за надокнаду изгубљених поседа и станарских права, повратак избеглица, тужбе републике Хрватске против Републике Србије за геноцид пред Међународним судом правде, где су саслушања започела у мају 2008. године.

Односи Србије са *Бившом Југословенском Републиком Македонијом* су били стабилни кроз већи део периода извештавања. Међутим, на односе је негативно утицала одлука Бивше Југословенске Републике Македоније да призна независност Косова у октобру 2008. године. Србија је такође протествовала против активности бивше југословенске републике Македоније, у којима су учествовале и косовске власти, а тичу се демаркације граница. И даље постоје неразрешена питања која се тичу односа између две православне цркве у двама земљама.

Односи са *Црном Гором* лагано су напредовали током већег дела периода извештавања, али је на те односе негативно утицала одлука Црне Горе да призна независност Косова у октобру 2008. године. Остварен је напредак по великом броју билатералних питања. Споразум о сарадњи у области одбране потписан је у новембру 2007. године. Споразум са Црном Гором о социјалном осигурању ступио је на снагу у новембру 2008. године. На основу билатералног споразума Србија наставља да у иностранству представља одређене интересе Црне Горе, укључујући издавање виза. Питање везано за двојно држављанство за чланове српске заједнице у Црној Гори остаје нерешено. Настављене су тензије између две православне цркве.

Односи са *Турском* су генерално добри. Остварен је висок степен подршке поводом интензивирања билатералне сарадње. Међутим, на политичке односе утицало је признање независности Косова од стране Турске. Србија се тренутно налази у преговорима о споразуму о слободној трговини са Турском.

Србија је наставила да одржава добре односе са *Румунијом*. Односи са *Бугарском* и *Мађарском* су били пољубљани када су обе државе признале независност Косова.

Генерално, закључак је да је Србија активно учествовала у регионалним иницијативама за сарадњу. Међутим, на регионалну сарадњу негативно су деловала дешавања везана за Косово. Србија је направила значајан напредак ка пуној сарадњи са Хашким трибуналом.

3. ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ

У испитивању економских дешавања у Србији, Комисија се водила закључцима Европског Савета у Копенхагену из јуна 1993. године, који је дефинисао да је за чланство у Унији потребно постојање функционалне тржишне економије, као и способност суочавања са притисцима конкуренције и тржишним снагама у Унији.

3.1. Постојање функционалне тржишне економије

Основе економске политике

У децембру 2007. године Влада је Европској комисији доставила Економски и фискални програм (ЕФП), који покрива период од 2007 - 2010. године. Он се наставља на Меморандум о буџету из априла и октобра 2007. године и опште гледано представља амбициозан макроекономски и фискални оквир и временски план спровођења структурне реформе. Меморандум о буџету за 2009. годину је усвојен у мају 2008. године и затим ажуриран 2. октобра 2008. године. Почетком октобра Србија се обратила Међународном монетарном фонду (ММФ) за започињање преговора око новог „стенд-бај“ аранжмана, у покушају да установи спољнополитички баланс. Влада је увидела потребу за већом надлежношћу над и аутономијом у планирању и спровођењу економске политике. И даље постоји консензус о основама тржиште привреде.

Макроекономска стабилност

Раст БДП-а у 2007. години се убрзано повећао на 7,5%, у поређењу са 5,7% из 2006. године. Након снажног успона у првој половини 2007. години, српска привреда је донекле успорила развој у току друге половине те године. Пораст приватне потрошње се успорио током године као последица знатног пораста стварних зарада. Тешка суша узроковала је знатни пад пољопривредне производње. Индустијска производња смањена је за 2,5% у односу на претходну годину у другој половини године, делом због реновирања фабрике „US Steel“. У другом кварталу 2008. године раст БДП-а спустио се на 6,2% у односу на претходну годину, са 8,2% у првом кварталу 2008. године у односу на претходну годину. У целој првој половини 2008. године раст БДП-а достигао је 7,3% у односу на претходну годину. Раст индустријске производње порастао је на 6,0% у односу на претходну годину у првом кварталу 2008. године, док је у првом кварталу 2007. године био 0,7% подстакнут наставком производње у „US Steel“. Међутим, индустријска производња пала је на 2,3% у односу на претходну годину у другом кварталу 2008. године.

Просечна зарада по глави становника повећана је са 33% од пре годину дана на 35% просечног стандарда куповне моћи ЕУ-27. Опште узев, економски раст и даље подстиче услужни сектор, нарочито куповина на велико и мало, саобраћај и телекомуникације, заједно са финансијским посредовањем.

У 2007. години дефицит текућег рачуна је порастао на 12,4% БДП-а у поређењу са 9,4%⁴ од прошле године, а све је то проузруковао растући дефицит у трговинском билансу и опадање текућег пословања. Јака домаћа потражња поспешена значајном релаксацијом фискалне и платне политике, заједно са забраном извоза неких пољопривредних производа због суше и пада у производњи челика довели су до погоршања у спољном рачуну. При финансирању прилив капитала остао је висок, али је успорен у току 2007. године на 21% БДП, са 30% из 2006. године. Директне стране инвестиције пале су на 5,1% БДП са 13,8% од претходне године када је продаја другог оператера мобилне телефоније донела знатан приход. Насупрот томе, финансирање путем средњерочних и дугорочних страних кредита порасло је на 10% БДП, са 9% из 2006. године. У току прве половине 2008. године дефицит текућег рачуна проширио се на скоро 20% БДП, а директне стране инвестиције пале су на испод 9% БДП. На крају 2007. године, девизне резерве Народне банке Србије (НБС) износиле су 9,6 милијарди евра или 8,3 месеци вредности увоза робе и услуга. Као резултат све већег финансирања спољног дефицита, страна дуговања порасла су на око 18,9 милијарди евра на крају 2007. године, што одговара 65% БДП, у односу на 63% у претходној години. Страна дуговања приватног и јавног сектора износила су 43%, односно 22% БДП. Сервисирање дуга је повећано на 8,5% БДП-а, а пројектује се и знатан пораст у наредним годинама. Укупно узев, спољни дисбаланс је проширен, квалитет финансирања је погоршан, страно задужење је порасло, као и степен угрожености економије на макро-нивоу.

До октобра 2008. године међународна финансијска криза имала је ограничен директан утицај на привреду Србије и њен финансијски сектор. Ипак, проширење дефицита текућег рачуна и све већи ниво спољног дуга стварају знатне потребе за спољним финансирањем уз значајан прилив капитала. У том смислу спољни дисбаланси угрожавају привреду Србије у смислу могућих прекида у токовима капитала. Ризици изненадног обустављања или обрнути ток капитала недавно су порасли и веће премије ризика и трошкови рефинансирања могли би да врше додатни притисак на спољно финансирање. Посебно прети пад прекограничних зајмова који су постали важан извор финансирања домаћих предузећа. Власти у Србији недавно су повећале износ гарантованих депозита, подигле су захтеве за резерве банака код иностраних позајмица и укинуле порез на приход од штедње. У 2007. години незнатно су побољшани услови на тржишту рада. Процент запослености порастао је на 51,5% радно способне популације у октобру 2007. године, док је проценат незапослености пао на 18,8%, у односу на 21,6% од претходне године. Међутим, овом очигледом побољшању статистике тржишта рада допринело је пребацивање око 90,000 незапослених лица са евиденције

⁴ Ово је пад у односу на 17,7% БДП-а 2007. године и 13,8% БДП-а 2006. године, након промена од стране Народне банке Србије.

незапослених у евиденцију здравственог осигурања, услед законских измена. Номиналне зараде порасле су за 22,1% у односу на просек у 2007. години, у поређењу са 24,4% од претходне године. Услед пада инфлације у првој половини 2007. године, стварни пораст зарада убрзан је на око 20% у годишњим поређењима, што је знатно више у односу на 2006. годину. Међутим, поновни раст инфлације од друге половине 2007. године, резултирао је успоравањем пораста стварних зарада. Овај тренд настављен је и 2008. године. У току прве половине 2008. године, пораст номиналних зарада пао је на 19% у годишњем поређењу, а услед веће стопе инфлације, реалне плате пале су на 7,8% на годишњем нивоу. Укупно узев, упркос високој стопи економског раста у току претходних година, незапосленост и даље представља велики изазов.

Нови оквир монетарне политике, који је уведен у септембру 2006. године, има за циљ постепен прелазак на циљану инфлацију са експлицитним циљевима за годишње основне стопе инфлације. Основна инфлација се делимично смањила на 5,5% на годишњем нивоу у децембру 2007. године, у поређењу са 5,9% у претходној години. Током читаве 2007. године, основна инфлација је остала у циљном опсегу од 4–8%, упркос поновном појављивању инфлаторних притисака који потичу из раста укупне потражње, раста цена прехранбених производа услед суше и раста цена сирове нафте и деривата на светским тржиштима. Међутим, основна инфлација се повећава током друге половине 2007. и током 2008. године, достигавши годишњи ниво од 10,3% у јулу у односу на циљни опсег од 3–6% за целу 2008. годину. Поређења ради, главна стопа инфлације цена на мало, коју јавност помније прати, успорена је до годишњег просека од 6,8% у 2007. години, а потом је почела да расте, да би у децембру исте године стигла до годишње стопе од 10,1%. Овај растући тренд се наставља и у 2008. години, па инфлација цена на мало достиже 10,5% на годишњем нивоу у августу 2008. Да би се умањили инфлаторни притисци, али и да би се подржала домаћа валута, која је била под притиском на тржишту страних валута почетком 2008. године услед растуће политичке несигурности, НБС је повећала референтну каматну стопу за 625 базних поена, односно, на 15,75% између децембра 2007. и маја 2008. године. Међутим, експанзија монетарних агрегата остаје интензивна током 2007. године. Годишња М3 стопа раста, која обухвата новац у оптицају плус потраживања, орочене и штедне улоге, повећала се у другој половини 2007. године, да би достигла 43% у децембру на годишњем нивоу. Овај тренд је обрнут у 2008. години, када је раст М3 успорен на 34% на годишњем нивоу у јуну 2008. године. Током истог периода, смањило се кредитирање на 32% у јуну 2008. делимично услед виших каматних стопа, што је такође утицај глобалне финансијске кризе. Уопштено, иако је нови оквир монетарне политике којом се дефинише циљна инфлација успео да дотакне инфлаторне притиске, прави тест хоће ли бити могуће постићи постављен циљни ниво догодиће се у 2008. години, имајући у виду да су инфлаторни притисци поново испливали на површину и доприносе мање стабилном окружењу за економске субјекте.

Кад је у питању политика страног девизног курса, НБС је поштрила административне мере са циљем осујећења коришћења евра у привреди и истовременог повећања атрактивности динара. НБС је у принципу ограничила своје интервенције на међубанкарском девизном тржишту на ситуације прекомерних дневних флукуација. Међутим, у другој половини 2007. године НБС је подстакнута да интервенише подржавајући динар који је више пута био под притиском девалвације. То се наставило почетком 2008. године, када је НБС продала 393 милиона евра да би подржала динар у прва четири и по месеца ове године. Након формирања проевропски оријентисане Владе српски динар (РСД) знатно је ојачао. Курс EUR/RSD флукуирао је између RSD 75 и RSD 85 2007. и 2008. године. Укупно узев, променљивост девизног курса порасла је пре свега услед политичких догађаја.

Фискална политика остала је експанзивна у току 2007. и 2008. године пред председничке и парламентарне изборе. Након знатних прилива од приватизације 2006. године, пораст расхода достигнут је без већих нових позајмица. Према рачуноводственим стандардима владине финансијске статистике општи владин биланс порастао је на 1,9% у 2007. години у односу на 1,5% БДП од претходне године. Укупни расходи остали су високи са 44% БДП у 2007. години, у односу на 43,9% од годину дана раније. Потрошња капитала везана за спровођење Националног инвестиционог плана повећана је са 3,9% у 2006. години на 4,8% БДП у 2007. години. У току истог периода текућа потрошња пала је на 38,5% БДП са 39,5%, што указује на изванредан успех фискалне политике у спречавању сталних притисака за већу текућу потрошњу. Међутим, трошкови рада и трансфера и даље износе више од 60% укупних јавних расхода. Услед реформе пореског система претходних година, укупан приход стабилизан је на око 42% БДП. У 2007. години дошло је до незнатног пада прихода са 42,4% у 2006. години на 42,1% БДП. У току истог периода, јавни дуг је пао на 29,4% БДП са 36,2%, док је нето зајам остао низак, уз маргиналан пораст на 0,6% са 0,5%. За 2008. годину ревидирани буџет који је Влада усвојила почетком октобра предвиђа пораст дефицита консолидованог владиног буџета на 2,7% БДП у односу на првобитно планирани дефицит од 1,7%. Ово ће подстаћи пораст расхода на 45,4% БДП, додајући додатни притисак потражње на привреду која већ показује знаке преоптерећења и пораста макроекономских дисбаланса. Укупно узев, фискална политика остала је експанзивна, пре и након неколико изборних кругова, доприносећи ослабљеној макроекономској стабилности. Фискална позиција остаје угрожена и фискална политика би имала користи од снажног спољног утемељења у односу на све веће притиске расхода и текућу финансијску кризу.

Све у свему мешавина макроекономске политике била је неуравнотежена, са недовољним фискалним ограничењима. Све већи макроекономски дисбаланси и екстерна и финансијска угроженост захтевају рестриктивнији одговор политике. Монетарна политика требало би да обезбеди прилагођавања која се тешко могу достићи најављеном фискалном политиком. Међутим, претежно услед великог степена „евризације“ Србији недостају ефикасни механизми монетарне трансмисије. Ова ситуација у комбинацији са неиспитаном евиденцијом централне банке у вези њене циљане политике одређивања инфлације могла би у суштини да упућује на то

да Влада неће бити у стању да одговори захтевима фискалне политике на адекватан начин у односу на растући спољни дисбаланс. Очекује се да обавезе у оквиру мешавине политика остану на решавању дисбаланса у оквиру фискалне политике. Укупно узев, исувше лабавна фискална политика уочи и након разних избора допринела је порасту спољних дисбаланса и притисцима инфлације изазване домаћом потражњом.

Интеракција тржишних сила

Један од кључних приоритета Европског партнерства представља довршавање процеса приватизације или тамо где је адекватно, ликвидације друштвених и државних предузећа.

Приватизација друштвених предузећа настављена је крајем 2007. године и почетком 2008. године, у форми тендера и аукција. Око 400 друштвених предузећа продато је у току 2007. године (16 тендера, 283 аукције и преко 100 предузећа продатих продајом државних акција на тржишту капитала). Након тога уследило је око 40 приватизација у прва два месеца 2008. године, али се процес успорио у марту. Укупан број предузећа која су приватизована од почетка процеса 2002. године до краја фебруара 2008. године порастао је на 2,200. Број предузећа која још треба да буду продата смањен је сходно томе на око 700. Рок за довршетак овог процеса продужен је за годину дана, до краја 2008. године. Установљена је Комисија за приватизацију јавних установа и Влада планира да приватизује два државна предузећа до краја године.

Четири велика државна предузећа (Електропривреда Србије - ЕПС, Телеком, Београдски аеродром и фармацеутско предузеће Галеника) треба да буду дата на продају у форми иницијалних јавних понуда. Отпочела је процедура избора саветника за приватизацију. Очекује се да прва предузећа буду продата 2008. године, а цео процес би требало да буде довршен до 2010. године. Тендер за продају националне авиокомпаније ЈАТ-а био је неуспешан услед недостатка интересовања. Нафтни конгломерат НИС продат је као део оквирног споразума за снабдевање гасом и нафтом са Русијом. Србија је са Фиатом потписала споразум о предузећу са заједничким капиталом са циљем реструктурисања локалног произвођача Заставе у модерну производну јединицу Фиат групе. Питање приватизације око 500 објеката на нивоу локалне самоуправе такође је остало отворено. Њихово реструктурисање и реорганизација још нису отпочели, а план њихове приватизације остао је недефинисан.

У децембру 2007. године усвојен је Закон о бесплатној дистрибуцији акција 6 државних предузећа свим пунолетним грађанима који нису стекли корист од ранијих приватизација (15% капитала) и бившим радницима ових предузећа (2-5% капитала). По овом закону очекује се да ће 4 до 4,5 милиона грађана добити бесплатне акције ових предузећа.

Удео приватног сектора остаје између 55% и 60% тоталне производње. У приватном сектору запослено је више од 60% од укупног броја запослених. Међутим, друштвена, а пре свега само делимично преструктурирана и неприватизована државна предузећа и даље чине велики део производње у Србији. Приватна предузећа су још увек релативно слаба и имају највећи удео у трговини, а мањи у производњи. То спречава развој конкурентних домаћих производа и оптерећује јавне финансије. Укупно узев, док је било одређеног напретка у оквиру приватизације друштвених предузећа, то није случај са државним предузећима. Као резултат тога још увек није установљен конкурентан и динамичан приватан сектор.

Улаз на и излаз са тржиште

Везано за тржишни улаз и излаз, одређен напредак постигнут је у периоду извештавања. Током 2007. године регистровано је око 12,100 нових предузећа и 48,700 нових предузетника. У прва три месеца 2008. године, регистровано је додатних 3,100 нових предузећа и 10,100 предузетника. Међутим, одговарајуће побољшање на тржишту је изостало. Везано за излаз са тржишта, настављена је имплементација Закона о стечају из 2005. године. Око 25% случајева закључено је у току једне, а још 20% у року од две године. Међутим, број отворених случајева и даље је био јако велики, 651 на крају 2007. године. Поред тога, Центар за спровођење стечајних поступака при Агенцији за приватизацију има више од 360 друштвених предузећа у свом портфолиу. Већина тих случајева отворена је већ три године или дуже, а нека чак дуже од једне деценије (углавном везано за друштвена предузећа у стечају). Пословно окружење је погоршано, пре свега у области отпочињања посла и грађевинских дозвола. Са друге стране, олакшана је регистрација имовине. Све у свему, упркос одређеном напретку, претерани бирократски захтеви и компликовано законодавство и даље спутавају пословно окружење.

Правни систем

Када је у питању правни систем, не примећује се значајан напредак. Неколико закона у вези са реформама су задржани и спровођење постојећих закона је понекад слабо. Судови и административна тела немају довољно техничких капацитета и кадрова за адекватно и брзо обављање послова. Ово је довело до недоследног спровођења и веома дугих процедура, које често пробијају рокове прописане законом. Широко распрострањена корупција као и криминалне активности негативно утичу на пословну климу и квалитет рада јавних служби. Све у свему, слабости правосуђа смањују законску предвидљивост, па самим тим међу привредним субјектима подривају поверење у правни систем, нарочито у ефективно спровођење права власништва.

Развој финансијског сектора

Кредитна активност банака је повећана за 39%. Кредити су повећани на 35% БДП-а и 53% целокупне активе банкарског сектора. Удео укупног броја одобрених кредита пословном и сектору физичких лица задржао се на 58% односно 40%. У

сектору физичких лица, 13% кредита је искоришћено за изградњу кућа. Депозитна активност банака је повећана за 44%. Највећи удео депозита се може приписати сектору физичких лица (46%), после ког следи пословни сектор (33%) и банкарски депозити (12%). Депозити у страној валути су чинили 67,7% укупних депозита. Орочени депозити на кратак рок су превладавали (52%), а затим и депозити по виђењу (40%). Генерално, финансијско посредовање је наставило да расте, али и даље на релативно ниском нивоу. Међутим, висок степен конверзије активе и пасиве у евро, у комбинацији са потенцијалним валутним диспаратима, може изродити значајне биласне ризике за банке, приватне кориснике и корпорације.

Број банака са већинским државним власништвом је и даље осам (од укупно 34), док је 20 банака сада у већинском власништву иностраних акционара. Шест банака је у већинском власништву домаћих физичких или правних лица. Пет највећих банака у смислу активе чине 46,5% целокупног банкарског сектора. У мају 2008. године, НБС је издала нову лиценцу банци изван ЕУ за гринфилд инвестицију. Уопштено гледано, иако је конкуренција између банака добро успостављена, приватизација банака у државном власништву није напредовала.

Крајем марта 2008. године, 28,3% укупне активе банкарског сектора је класификовано као ризично. Удео укупних неотплаћених кредита у односу на укупан дуг је 4,4%, док је однос ризика девизног курса банака на нивоу од 13,8%. Просечан однос адекватности капитала банкарског система је био 27,7% и, на основу тога, остао је на нивоу знатно изнад неопходних 12% активе оптерећене ризиком за сваку банку. Профитабилност банкарског сектора је повећана и повраћај на капитал је повећан на 12,7%. Генерално, банкарски сектор је профитабилан и у глобалу и даље здрав. Међутим, висок удео ризичне активе може указивати на значајну финансијску рањивост.

После снажног раста оба индекса Београдске берзе током првих неколико месеци 2007. године (раст од 88%), капитална тржишта су почела да се повлаче и изгубила су све своје добити са почетка 2007. године до августа 2008. године.

Крајем маја 2008. године, 21 осигуравајуће друштво било је активно у Србији (укључујући и 4 гринфилд компаније које су добиле дозволе за рад 2007. и почетком 2008. године). Структура сектора осигурања наставља да се мења приватизацијом друштвених осигуравајућих предузећа и доласком нових страних инвестиција. Поред тога, друго по величини осигуравајуће друштво (ДДОР Нови Сад) успешно је приватизовано 2007, када је продато осигуравајућем друштву са седиштем у ЕУ. Као резултат тога, страно власништво у сектору осигурања знатно је порасло, на 62,8% од укупног прихода од премија у 2007. године, у односу на 26,4% од претходне године. У току четири године, од 2004. до 2007. приход од премија неживотног осигурања готово је удвостручен. Код животних осигурања је скоро утростручен. Истовремено, удео капитала сектора осигурања у укупном финансијском сектору повећан је на 6,9%. У целини, остварен је значајан напредак у развоју небанкарског финансијског сектора.

3.2. Капацитет за суочавање са притиском конкуренције и тржишним силама унутар Уније

Постојање функционалне тржишне привреде

Опадање макроекономске стабилности, праћено повећањем политичке нестабилности, допринело је стварању мање стабилне и мање предвидљиве климе за доношењу одлука од стране привредних субјеката. Функционисање тржишних механизма неопходних за ефикасну алокацију ресурса омета интензивно мешање државе у приватну производњу робе, као и недостатак конкуренције.

Људски и физички капитал

Мали је напредак постигнут у реформи образовног система. Све већа разлика између понуде и потражње квалификованих радника представља једну од главних препрека за повећање директних страних инвестиција и развијање нових грана привреде. Међутим, одговор привредних друштва на мањак квалификоване радне снаге огледа се у активностима на пољу личног/професионалног развоја и подстицајне обуке за нове кадрове. Поред тога, порастао је и број стручњака за људске ресурсе и фирми за регрутовање кадрова. Ове фирме не само да пружају подршку налазећи људе са одговарајућим способностима, већ нуде и услуге попут организационог и кадровског развоја. Државни универзитети су и даље преоптерећени бирократијом, а наставни планови и програми су им најчешће застарели. Појавио се одређени број приватних универзитета. Ставови према континуираном образовању и мобилности тек недавно су почели да се мењају. Јавни расходи за образовање чине релативно мали проценат БДП - , 3,7%, што је знатно испод нивоа ЕУ. У целини гледано, привреда све више трпи услед недостатка квалификованих радника, а као одговор томе, понуда тек постепено расте.

У 2007. години удео инвестиција у БДП-у пао је на 18% са 19,7% у 2006. години. Директне стране инвестиције су знатно опале на 1,6 милијарди евра односно 5,1% БДП са 3,4 милијарде евра или 13,8%, колико су износиле у претходној години. Сектори који су имали највише користи од директних страних инвестиција су банкарство и област некретнина, након чега долазе прерађивачка индустрија, veleпродаја и малопродаја. Фондови из Националног инвестиционог плана (НИП) искоришћени су за разне инфраструктурне пројекте (обилазница око Београда и аутопутеви на југу Србије), као и за стимулисање страних инвестиција и отварање радних места. Укупан буџет за расходе у оквиру НИП-а износи 600 милиона евра за 2008. годину. У целини гледано, инвестициона активност из домаћих извора је на задовољавајућем нивоу, док неодлучност страних инвеститора расте, првенствено услед све веће политичке нестабилности.

Структура сектора и предузећа

Напредак у продаји државних предузећа ометан је изборним циклусом и развојем политичких догађаја. Реструктурирање и приватизација одвијају се успорено.

Пораст економске активности у сектору услуга се наставља, при чему услуге тренутно чине 54,7% БДП. Производња и изградња чине 16,3% БДП, док је удео пољопривреде у БДП пао на 9,2%. Око 50% свих запослених и даље ради у државним или друштвеним предузећима. Сектор сиве економије је и даље велики. У целини гледано, темпо структурног прилагођавања привреде је у заостатку због спорих реформи.

Утицај државе на конкурентност

Субвенције из консолидованог државног буџета износиле су 1,5% БДП у 2007. години, што је пад са 2,4% колико су износиле претходне године. Релевантно законодавство у вези са контролом државне помоћи, одговарајуће методе мониторинга и надлежни орган и даље не постоје. Монополистичке структуре контролисане од стране државе опстају, као што је забрана увоза деривата нафте, са циљем да се домаћа рафинеријска индустрија заштити од стране конкуренције. У целини узев, смањен је државни утицај на конкурентност, али је и даље велики.

Економска интеграција у ЕУ

Извоз и увоз робе и услуга порасли су на 28%, односно 50% БДП у 2007. години, у односу на 27% и 47% годину дана раније. Као резултат, отвореност трговине је порасла на 78% БДП у 2007. години са 74% у 2006. години. ЕУ је и даље главни трговински партнер Србије. Извоз и увоз робе и услуга у трговини са ЕУ повећани су, одговарајућим редом, на 56%, односно 54% укупног извоза и увоза, у односу на 53% и 49% у 2006. години. Остали важни трговински партнери Србије били су Црна Гора, Босна и Херцеговина, Русија и Кина. Уопште узев, трговина са иностранством је наставила да расте, док је трговинска интеграција са Европском унијом остала на високом нивоу.

Нето вредност директних страних инвестиција из земаља Европске уније у Србију остала је непромењена на око 2,3 милијарде евра. Ипак, удео ЕУ у укупним нето директним страним инвестицијама у Србији готово је удвостручен на 116% у 2007. години са 61% из претходне године. Овај велики преокрет проузрокован је великим приливом у Србију из Норвешке у 2006. години, у комбинацији са снажним одливом из Србије у Босну и Херцеговину у току 2007. године, при чему су обе ситуације утицале на промену укупне нето вредности директних страних инвестиција у Србији.

Показатељи стандарда указују на континуирано погоршавање конкурентности извозних цена. Стварна надокнада за рад бежи пораст од 14,1%, тј. пораст који је већи од просечне продуктивности рада (процењене на 8,6%), из чега следи повећање стварне јединице трошкова рада од 5,4%. Номинални ефективни курс динара ослабио је за 3,3%. У смислу реалног ефективног курса, динар је ослабио за 10,1%, пошто су потрошачке цене расле брже на домаћем тржишту него у иностранству.

4. ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ

Ово поглавље испитује капацитете Србије да постепено усагласи своје законодавство и политике са комунитарним правом везаним за унутрашње тржиште, секторске политике и правосуђе, слободу и безбедност, у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању и приоритетима Европског партнерства. Истовремено се анализирају и административни капацитети Србије. У сваком сектору, Комисија оцењује напредак постигнут током периода извештавања и резимира општи степен припремљености земље.

4.1. Унутрашње тржиште

Ово поглавље испитује капацитете Србије да постепено усагласи своје законодавство и политике са комунитарним правом везаним за унутрашње тржиште, секторске политике и правосуђе, слободу и безбедност, у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању и приоритетима Европског партнерства. Истовремено се анализирају и административни капацитети Србије. У сваком сектору, Комисија оцењује напредак постигнут током периода извештавања и резимира општи степен припремљености земље.

4.1.1. Слободно кретање робе

Известан напредак је постигнут у области кретања робе. На плану **стандардизације**, прогрес је забележен у вези са прихватањем статута Института за стандардизацију. Именовање управног одбора Института за стандардизацију у децембру 2007. године омогућило је развој пословања, укључујући и усвајање годишњих финансијских планова и годишњег програма. У јануару 2008. године Институт за стандардизацију постао је придружени члан Европског одбора за стандардизацију. Институту је пошло за руком да знатно повећа број европских стандарда који се усвајају на годишњем нивоу. До септембра, 2 805 европских стандарда је усвојено као српски стандарди. Ипак, нови закон о стандардизацији није усвојен. Србија и даље треба да појача напоре да укине обавезне стандарде и усвоји европске стандарде, како би постала пуноправни члан европских организација за стандарде. Министарство економије и регионалног развоја проглашено је у децембру 2007. године као контакт за питања у вези са техничком регулативом у Србији. Истовремено, Институт за стандардизацију Србије именован је као контакт за питања у вези са усвојеним или предложеним стандардима у Србији. Институт за стандардизацију такође треба да ради на јачању људских ресурса и на побољшању услова за обуку.

Забележен је напредак у области **процене усаглашености**. Број акредитованих тела за процену усаглашености порастао је за 61, те се тренутно налази на нивоу од 325. Ипак, закон о техничким захтевима за производе и процени усаглашености тек треба да буде усвојен, а нова процедура за одређивање тела за процену усаглашености још увек није дефинисана.

Известан напредак се може установити у области **акредитације**. Побољшани су институционални капацитети успостављањем Савета за акредитацију

Акредитационог тела Србије у марту 2008. године. Акредитационо тело побољшало је своје капацитете у области ИТ и наплате накнада. Међутим, људски ресурси и услови за обуку су ограничени. Штавише, нов закон о акредитацији није усвојен. Постоји, потреба да се развију нове шеме акредитације.

Напредак се може констатовати у области **метрологије**, углавном у унапређењу лабораторија за калибрацију. Србија је добила статус придруженог члана у Европској сарадњи за правну метрологију. Међутим, потребни су додатни напори у области правне метрологије. Нови закон о метрологији још није усвојен. Институционална поставка Дирекције за мере и драгоцене метале мора да се разјасни, а њени ограничени капацитети морају да се подигну на виши ниво.

Није било напретка у области **тржишног надзора**. Припреме за успостављање адекватне структуре **тржишног надзора** као што то захтева комунитарно право, још увек нису отпочеле. И даље недостаје координација између органа за надзор тржишта.

Србија и даље касни у преношењу комунитарног законодавства специфичног за **секторе**.

До напретка се дошло у области **заштите потрошача**. Отпочело је успостављање саветодавних центара за заштиту потрошача, а почеле су и активности обуке за професионалне кадрове у области заштите потрошача. Народна банка Србије радила је на подизању свести у области финансијске писмености и изградње поверења потрошача у коришћење финансијских услуга. Знатно је порастао буџет Министарства за трговину и услуге у области заштите потрошача. Појачани су и напори за подизање јавне свести. Ипак, нов закон о општој безбедности производа још увек није донет. Рад националног савета за заштиту потрошача и даље није довољно ефикасан. Тек треба да се донесе нов закон о заштити потрошача, у ком је предвиђен даљи развој саветодавних центара. Имплементација националног програма за заштиту потрошача је лоша, није усвојен ни један годишњи програм. Административни капацитети Министарства трговине и услуга остали су слаби и нису успостављени органи за вансудско решавање спорова. Активности на подизању јавне свести нису довољне, а ефикасно деловање организација потрошача је ограничено, посебно имајући у виду да 61 организација потрошача у Србији делује изоловано, као и да им недостају финансијска средства.

Генерално, припреме у области слободног кретања робе бележе скроман напредак. Међутим, правни оквир, као што је закон о техничким захтевима за производе и процену усаглашености правног оквира за метрологију још треба да се унапреди. Србија још увек није ускладила национално законодавство са *Acquis*-ем специфичним за производе, како би се разјаснила институционална структура и оснажили административни капацитети. Србија није ускладила национално законодавство ни са *Acquis*-ем у области питања која се не односе на производе, као што су потрошачки уговори и закон о маркетингу. Сарадња државних институција у овом сектору није довољно развијена. Србија треба да повећа општу свест министарстава и привредних субјеката о значају

инфраструктуре квалитета, да убрза имплементацију и примену законодавства у области заштите потрошача.

4.1.2. Кретање људи, услуге и право на оснивање

У области **кретања лица** постигнут је одређен напредак. Усвојен је нови закон о странцима. Административни капацитети Министарства економије које је надлежно за кретања радника су ограничени. Није било нових дешавања у области координације социјалне сигурности.

У вези са **правом на оснивање**, Агенција за привредне регистре побољшала је управљање процедурама путем издавања потврде о регистрацији у року од највише 5 дана.

Електронска база предузећа и предузетника сада је у потпуности оперативна. Привредни регистар треба да се трансформише по принципу „све на једном месту“ везано за процедуре отпочињања посла, укључујући и издавање пореског идентификационог броја који тренутно издаје пореска управа. И даље постоје кашњења услед одређених захтева за издавање пропратних дозвола на општинском нивоу.

Није забележен напредак у области **компанијског права**, и даље се чека на измене и допуне Закона о привредним друштвима и Закона о регистрацији привредних друштава. Закон о рачуноводству и ревизији од јуна 2006. године само је делимично усклађен са *Acquis*-ем, а чека се и на усвајање новог закона кога у потпуности треба ускладити. Примена међународних стандарда у области финансијског извештавања је обавезна. Национални рачуноводствени савет, који је основало Министарство финансија и Удружење овлашћених ревизора, је оперативан. Ипак, и даље се чека да Министарство финансија припреми стратегију и план активности о корпоративном финансијском извештавању.

У области услуга, Народној банци Србије је у области **финансијских услуга** поверен надзор над секторима банкарских фондова, фондова осигурања и приватних пензионих фондова. Народна банка Србије активно спороводи надзорна овлашћења (инспекцију на терену, извештавање, законодавна овлашћења). Комисија за хартије од вредности задужена је за надзор тржишта капитала. Комисија за хартије од вредности је недавно проширена, али и даље није независна у довољној мери, а недостају јој и надлежности дефинисане међународним стандардима.

Србија треба да уложи напоре да усклади своју банкарску регулативу са *Acquis*-ем, са посебним освртом на Директиву о капиталним захтевима, којом се оквир Базел II примењује у законодавству ЕУ. Надзорна овлашћења треба додатно оснажити, како би се испунили захтеви Директиве о капиталним захтевима, и надзора заснованог на ризику.

Генерално, припреме у области кретања људи, услуга и права на оснивање, као и компанијског права скромно напредују у правцу испуњавања обавеза проишавших из Споразума о стабилизацији и придруживању.

4.1.3. Слободно кретање капитала

У области слободног **кретања капитала** остварен је одређени напредак у периоду извештавања.

НБС је усвојила додатне подзаконске акте за спровођење закона са циљем даље либерализације протока капитала. Штавише, НБС је изменила пропис о регулисању личног преношења девиза из Србије и у Србију, подигавши максимални износ са 5,000 евра на 10,000 евра од јуна 2008. године. Ова мера која је усклађена са комунитарним правом требало би да поједностави царинске процедуре и значајно либерализује прекогранични трансфер готовине. У фебруару 2008. године НБС и Народна банка Босне и Херцеговине почеле су имплементацију клириншког споразума који ће обухватити читав низ банака из обе државе. НБС је потписала и Меморандум о сарадњи са Народном банком БЈР Македоније у области банкарског надзора.

Ипак, плаћање ка иностранству и трансакције по текућем рачуну још увек нису у потпуности либерализовани, а и даље су на снази ограничења за краткорочне кредите и портфолио инвестиције.

Према Закону о спољнотрговинском пословању, нерезиденти могу да врше директне инвестиције. Постоје ограничења у области сектора наоружања и областима које су законом дефинисане као ограничене зоне, у којима страни инвеститори могу само да учествују у заједничким подухватима са домаћим произвођачима, уз дозволу Министарства одбране и без стицања већинских права у управљању предузећем.

Домаћа и страна правна лица могу стицати властништво у Србији, само ако постоји споразум о реципроцитету са њиховом земљом порекла и ако су у стању да покажу да обављају пословне активности у Србији. Правна лица која желе да купе некретнине у Србији морају да буду регистрована у Србији. У току периода извештавања дошло је до значајних страних инвестиција у банкарству и сектору трговине.

Генерално, припреме у области кретања капитала скромно напредују. Ипак, Србија ради бржег напретка треба на време да се припреми за постепену либерализацију коју дефинише Споразум о стабилизацији и придруживању.

4.1.4. Царине и порези

Србија је остварила значајан напредак у области **царина**. У смислу законодавних активности усвојени су подзаконски акти за спровођење закона, чиме је омогућено пуно усклађивање царинске тарифне номенклатуре са Комбинованом номенклатуром ЕУ 2008 и Хармонизованим системом класификације. Ипак, потребна је даља хармонизација са Царинским кодексом ЕУ, пре свега у погледу

одредби о транзиту и безбедности. Штавише, ради пуног усаглашавања са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању Србија треба да укине накнаде везане за редовну примену царинских процедура.

Реорганизована је царинска управа и оснажени су **административни капацитети** царинске управе. Основана је нова Тарифна служба, повећано је остваривање прихода упркос смањењу просечног нивоа царина. Царинска управа основала је и Сектор за накнадну контролу са 20 запослених на националном нивоу и око 30 на регионалном нивоу. Поред тога, царинска управа појачала је активности против кријумчарења у заједничким акцијама са другим државним телима и међународним партнерима. Усвојена је стратегија управљања ризицима. Преко анализе ризика царинска администрација постигла је добре резултате, пре свега у заплени наркотика и кривотворене робе. Нови кодекс понашања је спроведен, а чак 70 запослених је отпуштено. Ове промене допринеле су решавању случајева злоупотребе службеног положаја и кривичног гоњења ових лица.

Активности везане за имплементацију Стратегије интегрисаног управљања границом и Акционог плана су настављене. Ипак, потребни су додатни напори за постизање једнообразне и мање дискреционе примене царинских процедура у разним царинским испоставама.

Генерално, Србија је већ унапредовала у испуњавању обавеза преузетих Споразумом о стабилизацији и придруживању и остаје посвећена реформама у области царине. Побољшана је ИТ подршка за ревизију и управљање ризиком. Извршни капацитети царинске управе у Србији су побољшани. Ипак, инфраструктура царине у Србији, царинске процедуре и људске ресурсе треба додатно оснажити. Ревизију, контролу након царинења и општи менаџмент треба да буду засновани на средњорочним стратегијама и годишњим плановима, како би се повећао учинак и обезбедила њихова конзистентна примена.

Одређен напредак забележен је и у области **опорезивања**. Уведени су нови порези *ad valorem* и посебни порези за дуванске производе. Ово је увело ред у погледу акциза за цигарете у складу са комунитарним правом.

Пореска управа Србије појачала је напоре за побољшање наплате пореза. Порески приходи константно расту од 2003. године, а овај тренд је настављен и у 2008. години. Редовна и принудна наплата су појачане. Пореска управа покренула је и низ стечајних процедура против пореских дужника са циљем наплате пореза. Теренска контрола је побољшана као резултат побољшања процедура. Од марта 2008. године уведено је обавезно електронско пријављивање за повраћај пореза за велике пореске обвезнике.

Пореска управа открила је велики број „фантомских фирми“, и на тај начин појачала борбу против пореске преваре. Број кривичних пријава за утају пореза стално расте, пре свега у области утаје социјалних давања и пореза на доходак. Пореска управа наставила је активну сарадњу са специјалним тужиоцем за

организовани криминал. Реструктурисано је и ојачано Одељење за ревизију, што је такође подржано системом ИТ који је развијен уз употребу сопствених ресурса у пореској управи. Захваљујући овом приступу побољшане су ревизије на терену.

У области обуке и образовања, српска пореска управа појачала је напоре за побољшање вештина запослених и **административних капацитета**. Обука је обезбеђена за нове, као и за већину старих кадрова.

Пореска управа у Србији побољшала је међународну сарадњу са другим пореским управама кроз имплементацију ратификованих билатералних споразума, пре свега за избегавање двоструког опорезивања, сарадњу и узајамну помоћ.

Било је мало напретка у прилагођавању пореског законодавства *Acquis*-у, пре свега у вези са директним опорезивањем. Ново пословно опорезивање засновано на принципима кодекса понашања тек треба да буде усвојено. Неки нови порески аранжмани нису компатибилни са *Acquis*-ем, као што је умањена стопа ПДВ-а на компјутере или куповину првог стана.

Генерално, Србија је значајно напредовала у испуњењу захтева ССП-а у области опорезивања. Примена нових *ad valorem* пореза и пореза на цигарете у складу је са ССП-ом. Оснажени су капацитети пореске управе за спровођење прописа и наплату пореза, али и даље постоји значајан сиви сектор економије, те наплата регистрованих пореских дугова мора да буде ојачана. Српско пореско законодавство остаје делом услађено са комунитарним правом, а одређене одредбе, најочљивије у области акциза и ПДВ-а изискују додатно усклађивање. Србија треба додатно да обезбеди усклађеност свог пореског законодавства са Кодексом понашања за пословно опорезивање. У области директног опорезивања, усклађивање са комунитарним правом је и даље у раној фази.

4.1.5. Конкуренција

Одређени напредак је забележен у области имплементације **антимонополског** законодавства.

Ефикасност Комисије за заштиту конкуренције побољшана је доделом нових просторија и запошљавањем нових кадрова. У 2007. години, Комисија за заштиту конкуренције имала је двоструко више случајева него у 2006. години, укључујући и изузетно осетљиве случајеве који су имали утицаја на ширу јавност. Повећан је пре свега број случајева који се односе на контролу спајања предузећа.

Већина случајева повреде конкуренције у 2007. години (око 85%) односила се на контролу спајања предузећа, а тај тренд је настављен и у 2008. години. Постоји потреба за адекватнијим дефинисањем границе за спајање предузећа, чиме би се обезбедила обавеза обавештавања која би била ограничена на она спајања која имају последице по пословање у Србији.

Постојеће антимонополско законодавство још увек није у потпуности усклађено са захтевима СПП-а и Прелазног споразума. Процедуре контролисања спајања предузећа још увек нису адекватне да би побољшале ефикасност Комисије за заштиту конкуренције. Извршни капацитети Комисије за заштиту конкуренције и даље нису задовољавајући, вероватно услед тога што нема овлашћење за наметање казни. Неопходно је да се обезбеди оперативна независност органа за заштиту конкуренције. Извршни капацитети судства су слаби, услед недостатка специфичних знања. Посао је отпочет на промоцији конкуренције међу владиним званичницима, законодавцима, судијама, пословним светом и у широј јавности.

Није било напретка у области државне помоћи. Септембра 2008. године, Влада РС усвојила је извештај о инвентару државне помоћи за 2006. годину. Ипак, Србија још није усвојила законски оквир за државну помоћ нити је установила оперативно независан орган државне помоћи или систем *ex-ante* контроле за мере државне помоћи које се захтевају у ССП-у. Надзор над државном помоћи и даље је слаб, а административни капацитети су недовољни.

Генерално, Србија је умерено напредовала у области антимонопола, укључујући и спајање предузећа, али њени законодавни оквири и капацитети треба да се унапреде. У области државне помоћи припреме су и даље у раној фази. Неопходни су даљи напори за испуњење захтева ССП-а у погледу конкуренције.

4.1.6 Јавне набавке

Одређен напредак постигнут је у области јавних набавки. Транспарентност процедура доделе побољшана је успостављањем веб портала, што је довело и до смањења трошкова, а повећало конкуренцију и контролу, остварило бољу комуникацију међу заинтересованим, поузданију статистику, појачану свест и свеукупно боље окружење јавних набавки.

Ипак, и даље има празнина у постојећим правним оквирима, те предстоје измене законодавства у области јавне набавке.

Институције за јавне набавке укључујући и Управу за јавне набавке и Комисију за заштиту права понуђача имају недовољно материјалних и људских ресурса. Није побољшана њихова оперативна независност. Неопходни су додатни напори за обуку и развој система јавне набавке. Стратегија за подизање система јавне набавке у Србији, усвојена у јуну 2006. године, али још увек није имплементирана.

На имплементацију недискриминаторног и функционалног система јавне набавке у Србији и даље утиче слабост интерног система ревизије у управи, одсуство потпуно функционалне врховне ревизорске институције и корупција.

Генерално, Србији и даље недостаје конзистентан, ефикасан и потпуно независан систем јавне набавке са јасним процедурама доделе. Потребни су додатни напори у смислу прилагођавања законске регулативе, имплементације

стратегије јавне набавке и оснаживања капацитета за имплементацију обавеза из ССП-а.

4.1.7. Право интелектуалне својине

Известан напредак је постигнут у области **права интелектуалне својине**. Завод за интелектуалну својину именован је за координатора за права интелектуалне својине од стране Владе у октобру 2007. године. Тиме је побољшана сарадња између разних државних институција. Оснажени су ИТ капацитети ове институције, а ангажовани су и додатни кадрови. Ипак, административни капацитети Завода за интелектуалну својину су недовољно развијени. Заводу су потребни додатни квалификовани кадрови и континуирано усавршавање. Влада још увек није именовала директора ове институције, Финансирање Завода за интелектуалну својину из државног буџета (тренутно у ресору Министарства финансија) треба да буде дефинисано, како би био трансформисан у финансијски аутономну агенцију, повећавајући тако своју организациону ефикасност.

У вези са **правима индустријске својине**, Завод за интелектуалну својину наставио је да оснажује своје ИТ капацитете, посебно кроз развијање националне базе података за индустријски дизајн, како би побољшао сарадњу са привредним оператерима. У јуну 2008. године Србија је позвана да приступи Европској организацији за патенте. Процес доделе патената усклађен је са европским стандардима. Закон о оптичким дисковима још увек није донет.

Одређени напредак постигнут је у погледу спровођења. Порески органи почели су да предузимају специфичне мере за заштиту права интелектуалне својине. Донекле су побољшане заплене од стране тржишних инспектора. Царинска управа и даље напредује у спровођењу права интелектуалне својине. И даље не постоје одговарајућа складишта за кривотворену робу која нарушава **ауторска и сродна права**. Тржишна инспекција није учинила довољно напора у сузбијању ових прекршаја. Нема довољно судија специјализованих за ову област. Спроведене су кампање за подизање свести о интелектуалној својини, како и на нивоу релевантних државних институција тако и у широј јавности.

Генерално, припреме Србије у области права интелектуалне својине скромно напредују. Треба оснажити напоре, како би се побољшало усклађивање са Acquis-ем, као и административни капацитети и имплементација. Активности подизања свести у јавности такође треба наставити у борби против пиратерије и кривотворења у овој области.

4.1.8. Запошљавање и социјална политика

Начињен је мали напредак у области **политике запошљавања**. Стратегија запошљавања је у складу са захтевима ЕУ, али је њена примена и даље недовољна. Мере активне политике усмерене на подстицање запошљавања, нарочито у сектору малих и средњих предузећа изграђене су и спроведене.

Настављен је рад на развоју регионалних центара за обуку под окриљем националне службе за запошљавање. Ово је допринело ограниченом смањењу броја незапослених, али стопа незапослености остаје висока са великим процентом незапослених жена (53,8%). Реформа образовног система, укључујући и стручно усавршавање, заостају. Реформе службе за запошљавање су такође одложене, иако се може уочити извесан напредак, ефикасност и административни капацитети Националне службе за запошљавање и даље су недовољни.

Генерално, резултати спровођења мера и политике запошљавања су побољшани, али координација и хармонизација са другим политикама није довољна за смањивање незапослености.

У области **социјалне политике**, *Закон о раду* из марта 2005. године и даље није промењен, иако су усвојена одређена правила за имплементацију.

Није начињен напредак у области *здравствене заштите и заштите на раду*.

Општи колективни уговор је у априлу 2008. године потписан од стране Уније послодаваца и два представничка синдиката, по први пут без посредовања државе. Међутим, *социјални дијалог* је и даље слаб. Функционисање Социјално-економског савета захтева побољшање.

У вези са *социјалном инклузијом*, стратегија Србије за смањење сиромаштва допринела је смањењу броја људи који живе у апсолутном сиромаштву. Овај број је смањен са око једног милиона 2002. године (14,4% популације) на испод 500,000 у 2007. (око 6,6% популације). Међутим, оно што остаје као главни изазов је борба против сиромаштва и социјалног искључења, нарочито Рома и интерно расељених лица. Србија је потписала Конвенцију о правима особа са инвалидитетом у децембру 2007. године, али она још увек није ратификована. Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом за период 2007-2015. године мора се у потпуности спровести. Имплементација Закона против дискриминације особа са инвалидитетом је слаба.

Не постоји општи закон *против дискриминације*. Широко распрострањена дискриминација нарочито преовладава против ромске заједнице, особа са инвалидитетом, против етничких мањина и лица са другачијим сексуалним опредељењем. Заштита од дискриминације на тржишту рада је такође слаба.

Србија је започела процес децентрализације система **социјалне заштите**, иако ће финансијска подршка и даље остати знатно централизована. Усвојени су стратешки планови за развој мреже социјалних установа на локалном нивоу. Тај процес је започео усвајањем упрошћене процедуре за локалне установе које пружају социјалну помоћ. Због недостатка ресурса имплементација стратегија на локалном нивоу је слаба. Процес деинституционализације је започео и потребно га је даље развијати. Од 1. јануара 2008. године, три пензиона система (за запослена лица, за самосталне делатности и пољопривреднике) консолидовани су у један систем. Међутим, ова консолидација није допринела затварању

финансијске „празнине“ у пензионом систему, првенствено због екстремно ниске сразмере између незапослених лица и пензионера.

У области *једнаких могућности*, у јануару 2008. године објављена је Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности (2008–2014. године). Одељење за унапређење једнакости међу половима је формирано у Министарству рада и социјалне политике. Ипак, Закон о једнакости међу половима још увек није донет. Највећа стопа незапослености је и даље међу женама.

Напредак се може уочити у области **јавног здравља**. У току је реформа система здравственог осигурања. ИТ капацитет фонда здравственог осигурања је ојачан. Имплементација закона о здравственом осигурању је настављена, нарочито у погледу прикључивања у шему обавезног здравственог осигурања људи који претходно нису били покривени овом шемом. Започеле су кампање подизања свести обраћајући се широј јавности са циљем побољшања комуникације између здравствених радника и пацијената. Међутим, административни капацитет и менаџерске вештине као и финансирање у јавном здравственом сектору нису развијене на задовољавајућем нивоу. Административни капацитет унутар Завода за јавно здравље је такође ограничен. Поред тога, питања која се тичу Стратегије о јавном здрављу и Закона о јавном здрављу су отворена. У вези са менталним здрављем, Влада је предузела одређене кораке ка оптимизацији постојећих институција и деинституционализацији у овом сектору. Ипак, услуге које се пружају на локалном нивоу нису довољно развијене да би биле алтернатива институционализацији.

Генерално, Србија је започела рад на приоритетима из области политике запошљавања и социјалне политике. Њени капацитети за ефективну имплементацију политике запошљавања су се побољшали, али још увек недовољно. Што се тиче социјалне политике, закони се морају усвојити, док се опште спровођење мора даље развијати. Даљи напори се морају учинити у области јавног здравља како би се ојачао административни капацитет и развио систем који је више оријентисан ка пацијентима.

4.1.9. Образовање и истраживање

Што се тиче европских стандарда везаних за **образовање** учињен је мали напредак.

Измене у наставном плану су уведене у основним и средњим школама. Настављено је са реформама које прате усвајање система високог образовања сходно болоњским захтевима. Закон о изменама и допунама Закона о високом образовању усвојен је у октобру 2008. године. Започет је и процес акредитације институција високог образовања.

Међутим, одрживи напори се морају учинити како би се осигурао квалитет, мобилност и повезаност са тржиштем рада. Везе између универзитета, стручног образовања и обука, као и других образовних сектора су и даље слабе. Није успостављен механизам који би обезбедио међусекторску мобилност, који би

олакшао упис у институције високог образовања и који би унапредио признавање претходног образовања. Развој и усвајање националног квалификационог оквира није унапређен. Потребно је реорганизовати систем стручног образовања као и развити обуку одраслих како би се обезбедио широк спектар образовних профила и већа прилагодљивост на потребе привреде. Ограничени административни капацитети и недостатак координације међу надлежним институцијама остају и даље питање које изазива забринутост. Још увек је неадекватно финансирање образовног сектора. Он представља 3,7% БДП-а и на њега делује нееластични механизам распоређивања, недовољно финансирање од стране локалних власти и недостатак укључења пословног сектора. У области културе Србија је 2008. године потписала Меморандум о разумевању са Европском комисијом и почела учешће у програму Култура. Конвенција Унеска о културној разноликости још није ратификована.

Када је у питању **наука и истраживање**, приступање Србије Седмом оквирном програму за истраживање ЕК омогућило је високу стопу успешно изведених пројеката. Консултативна канцеларија за међународне пројекте оформљена је у оквиру Министарства за науку, која има за задатак да подржи и подстакне истраживаче да учествују на Седмом оквирном програму за истраживање. Србија је изразила интересовање да приступи Седмом Еуратом оквирном програму за истраживање (2007-2011.). Да би се испоштовали критеријуми интеграције у европско истраживачко подручје, Србија мора још да усвоји националну стратегију која има за циљ повећање јавних и приватних инвестиција у област истраживања, унапређење истраживачких професија и мобилност научника. Осим тога, Србија није још развила интегрисану политику истраживања.

Свеукупни закључак је да Србија треба да настави са својим напорима у развоју и усвајању активности како би потпомогла интеграцију у европско истраживачко подручје.

4.1.10. Питања везана за СТО

Припреме Србије да приступи Светској трговинској организацији (СТО) су релативно унапредовале, иако је дошло до успоравања процеса у првој половини 2008. године. Међутим, ако се настави са развојем процеса како је планирано, Србија би могла бити на добром путу да оствари свој циљ приступања СТО-у у блиској будућности.

4.2. Секторске политике

4.2.1. Индустрија и мала и средњих предузећа

Србија је направила извесни напредак у сектору **малих и средњих предузећа**.

Успостављен је добар институциони оквир за мала и средња предузећа, док је његов учинак напредовао током периода извештавања. Нарочито се може запазити значајно побољшање у сарадњи и координацији између различитих чинилаца – Министарства економије и регионалног развоја, Агенције за развој

малих и средњих предузећа и предузетништва, као и осталих заинтересованих страна. Савет за мала и средња предузећа, који укључује представнике различитих министарстава и предузетнике, редовно се састаје и добро функционише. Међутим, нису сва министарства у потпуности укључила Савет за мала и средња у своје припреме стратегија и докумената. Даље јачање пословног заступништва спроводи се кроз реформе привредних комора. Агенција за развој МСП-а је развила мрежу регионалних агенција и локалних канцеларија са циљем пружања нефинансијске подршке.

У вези са регулативним оптерећењем пословног окружења, Савет за регулаторну реформу разрадио је Стратегију регулаторне реформе у Републици Србији за период од 2008-2011. године са Акционим планом, у циљу спровођења регулаторне реформе и смањења административног терета за МСП.

Србија је у потпуности посвећена процесу у оквиру Европске повеље за мала и средња предузећа, при чему је њен допринос високог квалитета. Унутрашња координација добро функционише и створено је активно учешће свих релевантних тела у процесу.

На основу Програма за развој пословних инкубатора и кластера, пет нових инкубатора је започело са радом у 2007. години и један у 2008. години, што чини укупно 17. Има 20 оперативних кластера и 14 пројеката којима Министарство економије и регионалног развоја пружа финансијску подршку у индустријској производњи, производњи хране, туризму и ИТ сектору.

Међутим, још увек није усвојена Стратегија за конкурентна и иновативна МСП за период од 2009.-2013. године, као ни њен Акциони план, који су разрађени после дугих консултација са представницима сектора малих и средњих предузећа. Србија није постигла напредак у развоју и имплементацији модерне **индустријске политике**.

Укупно узев, припреме у области индустрије и МСП су унапредовале и испуњавају релевантне захтеве ССП-а.

4.2.2. Пољопривреда и рибарство

Извесни напредак је постигнут у области **пољопривреде**, а дошло је и до побољшања административних капацитета.

У области **руралног развоја** Влада је усвојила три уредбе о начину дистрибуције и коришћења субвенција у 2008. у области сеоског туризма, помоћи интерно расељеним лицима и помоћи ромској заједници. Међутим, стратешки план за рурални развој и програм вишегодишњег руралног развоја нису усвојени. Међуресорни механизам за координацију политика везаних за рурални развој још није успостављен. Сектору руралног развоја потребан је квалификован кадар. Законски оквир који се односи на рурални развој и који треба да представља основу за успостављање националне агенције за рурални развој, још није донет.

У вези са сектором виноградарства и винарства, Србија је ојачала своје административне капацитете у циљу припрема за успостављање виноградског катастра. Међутим, одржив систем виноградарства и контроле вина тек треба успоставити. Нови закон о вину још није донет. Национални систем енолошких лабораторија још није успостављен.

Влада је донела четири прописа који се тичу органске производње. Ови прописи подржавају развој овог сектора и акредитују прве организације за сертификацију. Оне представљају важан напредак у усклађивању са комунитарним правом.

У области **безбедности хране** Србија тек треба да донесе законске оквире који су у складу са комунитарним правом. Извесни напредак је забележен у постизању јасне расподеле надлежности међу релевантним инспекцијским службама. Потпуна имплементација нове расподеле надлежности, а посебно сарадња између Министарства пољопривреде и Министарства здравља зависи од усвајања овог новог законског оквира.

Није постигнут напредак у вези са модернизацијом прехрамбено-производних постројења. Србија је на листи „одобрених трећих земаља“ у сектору млечне индустрије и то за млечне прерађевине, али ниједано од постројења нема одобрење за извоз у земље ЕУ.

Србија је постигла изванредан напредак у континуираном развоју **ветеринарског** информационог система управљања. Напредак је учињен у проширењу идентификације животиња и регистрације кретања већег броја животињских врста. Након ступања на снагу Закона о ветеринарству, усвојен је законски оквир за његову имплементацију. Међутим, Управи за ветерину су потребне сталне обуке, а капацитет за управљање остаје ограничен. Мере децентрализације и обуке које служе јачању ветеринарске службе, показале су се као недовољне. Штавише, Србија треба да измени и допуни оквирни закон о ветеринарству, како би га ускладила са правним тековинама ЕУ, али и да усвоји нови Закон о добробити животиња.

Напредак је настављен у модернизацији **лабораторија**, нарочито видљив у области ланца исхране. Међутим, административну структуру за управљање референтним лабораторијама за контролу ланца исхране тек треба успоставити. Информациони систем управљања за ветеринарске лабораторије још није интегрисан у ветеринарски информациони систем.

Дошло је до мањег напретка у **фитосанитарној** области. Најважнији напредак представља доношење годишњег Програма заштите здравља биља за 2008. годину од стране Министарства пољопривреде. Закон о заштити здравља биља и Закон о средствима за заштиту биља још нису донети. Информациони систем управљања фитосанитарном лабораторијом још није развијен.

У сектору **рибарства** није било напретка у области развоја стандарда производње рибљих производа, односно у вези са структурном политиком.

Генерално, Србија је прилично напредовала у припремама у области пољопривреде, како би испунила захтеве Споразума о стабилизацији и придруживању. Међутим, даљи напори се морају учинити како би се омогућило Србији да боље управља пољопривредном политиком и да настави реформе у овом сектору. Адекватни законски оквир се мора усвојити, а потребни су и даљи напори у циљу јачања административног капацитета у области безбедности хране, ветеринарства и фитосанитарне политике. Даљи напори су потребни и у области рибарства, како би се она усагласила са релевантним деловима правних тековина ЕУ и извршила припрема за имплементацију структурне помоћи.

4.2.3. Животна средина

У области животне средине учињен је мали напредак.

Што се тиче **хоризонталног законодавства** дошло је до пораста свести о значају и улози Процене утицаја на животну средину и Стратешке процене утицаја на животну средину.

Међутим, споровођење Процене утицаја и Стратешке процене утицаја није у потпуности обезбеђено, док је степен непридржавања висок. Међуресорна координација у процени пројеката и издавања дозвола треба да се побољша. Један број обука је обезбедило Министарство за животну средину, али одговорне институције на локалном нивоу још увек немају потребан капацитет, довољно свести о проблему и стручног знања.

Национална стратегија заштите животне средине још није донета. Такође, није успостављена ни административна структура за имплементацију Кјото протокола. Србија је приступила Еспо конвенцији, док Ахушка конвенција још није ратификована.

Није било напретка у области **квалитета ваздуха**.

Не може се констатовати напредак у области **управљања отпадом**. Закон о отпаду и Закон о амбалажи и амбалажном отпаду нису усвојени. Планови за управљање отпадом како на националном тако и на локалном нивоу нису усвојени. Није било напретка у области управљања опасним отпадом.

Није било напретка у области **квалитета вода**. Нови Закон о водама још није усвојен. Још увек нису решена питања која се тичу финансијске одрживости неопходних инвестиција и реформи тарифа.

Није било напретка у области **заштите природе**.

У вези са **контролом индустријског загађења и управљања ризиком** издат је Правилник о интегралном катастру загађивача, који одржава Агенције за заштиту животне средине. Министарство је разрадило листу од око 220 постројења која морају да се ускладе са захтевима Директиве о интегрисаном спречавању и

контроли загађивања (Директива *IPPC*) пре рока предвиђеног за 2015. годину, као што је то предвиђено одговарајућим националним законодавством. Мали напредак је учињен у спровођењу закона и у развоју планова за прилагођавање постојећих постројења.

Није начињен напредак у области **генетски модификованих организама, хемикалија и буке.**

Административни капацитети су побољшани након оснивања засебног Министарства за заштиту животне средине и просторно планирање. Број запослених у Министарству се повећао, посебно у секторима који се баве питањима европских интеграција и хоризонталног законодавства. У великом броју општина су припремљени планови за локални развој животне средине. Инспекцијске службе за заштиту животне средине су реорганизоване, додељено је више ресурса и обезбеђене су посебне обуке. Обуке поводом Закона о животној средини су обезбеђене за судије и тужиоце.

Међутим, институционални капацитет, технички и људски ресурси на локалном нивоу су још увек недовољни, као и координација са централним нивоом. Треба да се ојача спровођење законодавства о животној средини од стране судства.

Дирекција за воде у оквиру Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде и даље ради са мањком кадра, док је њен институционални капацитет неадекватан. Координација између Министарства животне средине и Министарства пољопривреде се мора побољшати.

Агенција за заштиту животне средине успешно бавља послове прикупљања података и сарадње с Европском агенцијом за животну средину. Њено функционисање је побољшано, али недостаје капацитет како би се осигурала имплементација интегрисане стратегије мониторинга.

Повећани су буџетски ресурси за заштиту животне средине, али они су још увек мали. Фонд за заштиту животне средине је активан у кофинансирању пројеката, посебно у области управљања отпадом, санитарне заштите и контроле квалитета ваздуха.

Национална стратегија одрживог развоја је усвојена након дугог процеса консултација. Структурирана је на три стуба: одрживост базирана на знању, социо-економски услови и животна средина и природни ресурси. Она идентификује приоритетне активности и укључује прилиминарне процене финансијских потреба и приоритета.

Генерално, Србија је умерено напредовала у области животне средине, укључујући и неке области хоризонталног законодавства. Међутим, неки сектори нису довољно регулисани. Треба обезбедити имплементацију закона на свим нивоима. Још увек не постоји законски ни институционални оквир за квалитет вода.

4.2.4. Саобраћајна политика

Србија је начинила изванредан напредак у области транспорта.

Стратегија развоја железничког, друмског, воденог, ваздушног и интермодалног саобраћаја за период од 2008. до 2015. године усвојена у децембру 2007. године, обезбеђујући развој коридора VII и X, као и главне мреже путева. Стратегија укључује опште принципе правних тековина ЕУ, и то: концепт одрживог саобраћаја, интермодалности, као и стављање акцента на железнички и водени саобраћај као алтернативе друмском саобраћају. Међутим, стратегија не обрађује адекватно институционалну реорганизацију и финансијску одрживост, а потребни су и детаљнији пропратни акциони планови.

Извесни напредак је остварен у области **трансевропске саобраћајне мреже**. Србија је наставила да активно учествује у имплементацији Меморандума о разумевању из 2004. године за развој Основне регионалне саобраћајне мреже и Саобраћајне опсерваторије за Југоисточну Европу (*SEETO*). Србија је усвојила вишегодишњи план 2008-2012. године.

У вези са **друмским саобраћајем** Дирекција за путеве Србије има добре људске и техничке капацитете. Међутим, велики број закона којима се врши допуна и измена постојећих закона још није усвојен, и то: Закон о превозу сировина, Закон о превозу путника, Закон о превозу опасних материја и Закон о друмској безбедности. Када ступи на снагу Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима, Србија ће морати да према Заједници отвори неограничени транзитни саобраћај кроз Србију.

Мали напредак је начињен у подручју **железничког саобраћаја**. У децембру 2007. године Србија је потписала „Адендум уз Меморандум о разумевању за развој Основне регионалне транспортне мреже за подручје железничког саобраћаја југоисточне Европе“, са циљем постепеног отварања железничког саобраћајног тржишта. Измене и допуне закона о железницама нису усвојене, што је проузроковало кашњење великог броја реформи, нарочито успостављање регулаторне агенције, дефинисање обавеза јавног сервиса и услова за отварање тржишта. Подела управљања инфраструктуром и пружања услуга у превозу нису се развила изван подела рачуна, а систем наплате приступа је недавно уведен. Овом сектору је потребна оперативна и финансијска рационализација и суштинско реструктурирање.

У области **унутрашњих пловних путева** бележи се умерени напредак. Закон о саобраћају унутрашњим пловним путевима још није донет, а Србија тек треба да ратификује релевантан европски споразум из ове области. Развој инфраструктуре, односно Дунава и Саве, као и развој домаћих лука као интермодалних терминала, захтева посебан пажњу и наменска средства.

Бележи се мали напредак у **комбинованом** и интермодалном **саобраћају**. У оквиру Железница Србије основано је привредно друштво са ограниченом одговорношћу за вршење комбинованог транспорта.

Одређени напредак се бележи у сектору **ваздушног саобраћаја**. Примена прве прелазне фазе Споразума о Заједничком европском ваздушном простору је настављена и напредак се бележи у безбедности, сигурности и контроли ваздушног саобраћаја. И поред тога овом сектору недостаје неопходан законски оквир, пошто Споразум није ратификован и Закон о цивилном ваздухопловству није донет. Настављено је са припремама за реструктуирање државне авиокомпаније ЈАТ.

Што се тиче административних капацитета, Министарство за инфраструктуру треба даље да оснажи своје капацитете и ојача стручност кадра, нарочито у погледу усклађивања националног законодавства са *Acquis-ем*. Потребно је реорганизовати оперативне структуре. Дирекција за цивилно ваздухопловство је оперативна и има потребну експертизу, међутим треба разјаснити поделу одговорности између Министарства и Дирекције за цивилно ваздухопловство.

У целини гледано, Србија је релативно напредовала у области саобраћаја, али је ту потребно ажурирати и ускладити законодавство са комунитарним правом. Стратегија саобраћаја треба да буде испраћена главним планом и секторским мерама. Штавише, релевантне службе треба реорганизовати и ојачати.

4.2.5. Енергетика

Одређени напредак је уочен у области енергетике током периода извештавања.

Није било напретка када се говори о **нафтним резервама**. Ниво доступних резерви је испод европског минимума.

Што се тиче **сигурности залиха**, одређени напредак је учињен у повећању резерви гаса. Енергетско повезивање Србије и осталих земаља у региону напредује. Међутим, примена Стратегије развоја енергетике је ограничена, посебно на локалном нивоу. Одрживост сектора и неопходне инвестиције тек треба да се обезбеде.

Добар напредак је начињен у области **унутрашњег енергетског тржишта**. Правила за пренос електричне енергије усвојен је у априлу 2008. године. Тарифни систем за пренос електричне енергије је усвојен у децембру 2007. године и на снази је од јануара 2008. године. Тарифни систем за обрачун електричне енергије за тарифне купце је усвојен у фебруару 2008. године. Сектор се креће у правцу одвајања и идентификације трошкова трансмисије. Оператори система за пренос електричне енергије постали су у великој мери финансијски одрживи. Успешно је остварено формално отварање тржишта електричне енергије и тржишта гаса за све потрошаче, изузев домаћинстава. У фебруару 2008. године, Агенција за енергетику снизила је критеријуме за све купце, осим домаћинстава – ова мера се примењује на 47% тржишта електричне енергије и 90% тржишта гаса. Агенција за енергетику се опскрбила неопходним капацитетима и стручношћу, па је стога наставила да испуњава своје задатке независно у складу са захтевима Споразума о енергетској заједници.

Међутим, још увек нису усвојене измене и допуне закона о енергетици, а које се тичу правила за дистрибуцију електричне енергије и правила тржишта електричне енергије. Подела између дистрибуције и снабдевања електричном енергијом тек треба да се примени, а нису још испоштовани ни одговарајући рокови из Енергетског споразума. Раздвајање и стварно отварање тржишта захтева додатне суштинске мере. Усвајање одрживог тарифног система који рефлектује трошкове потребно је адекватно обрадити.

Србија је са Русијом потписала Меморандум о разумевању о енергетици, који је Скупштина Србије ратификовала у септембру 2008. године. Ово је оквирни документ за потписивање неколико уговора у области енергетике, око чијих услова тек треба да се преговара. Енергетски споразум са Русијом укључује приватизацију и модернизацију српске нафтне компаније (НИС – Нафтна индустрија Србије), завршетак изградње подземног складишта гаса и пролазак северног крака „јужног тока“ гасовода кроз Србију. Током примене Меморандума о разумевању, Србија мора да осигура поштовање обавеза из Споразума о енергетској заједници.

Слаб напредак је забележен у области **енергетске ефикасности и обновљиве енергије**. Србија учествује у раду радне групе за енергетску ефикасност у оквиру Енергетске заједнице. Агенција за енергетску ефикасност тек треба да обезбеди задовољавајући капацитет и финансијску одрживост.

У области **нуклеарне безбедности и заштите од зрачења**, Србија је начинила одређене напретке. Растављање и уклањање потрошног горива из истраживачког реактора Винче је у току. Практични рад је започет на карактеризацији елемената утрошеног нуклеарног горива из нуклеарног истраживачког реактора. Изградња модерног и безбедног складиштеног постројења за радиоактивни отпад добро напредује. Међутим, даљи напредак је такође потребан за потпуну санацију нуклеарног наслеђа из прошлости и да би се имплементирао програм употребе нуклеарног реактора института Винча (VIND), који је Влада Србије усвојила 2002. године. Потребно је ојачати и технички капацитете различитих српских организација које су укључене у нуклеарне теме.

Са законодавне и регулативне тачке гледишта, Србија мора да усвоји и закон о заштити од јонизујућег зрачења и нуклеарној безбедности и да успостави одговарајуће регулаторно тело. Србија мора да приступи двома додатним међународним конвенцијама, наиме, Конвенцији за нуклеарну безбедност и Заједничкој конвенцији о сигурном управљању истрошеним горивом и сигурном управљању радиоактивним отпадом.

Када је реч о административним капацитетима, Министарство рударства и енергетике је повећао свој кадар за око 10%, с тим што је придодало посебну јединицу за обновљиву енергију. Пружена је подршка општинама. Ипак је потребно додатно ојачати капацитете. Додатно се морају развијати планови за управљање затвореним радиоактивним изворима, праћење животне средине и

заштиту од зрачења у медицинском и индустријском контексту. Потребно је основати одговарајући надлежни орган за регулисање ове области.

Србија још није приступила Конвенцији о нуклеарној безбедности и Заједничкој конвенцији о сигурном управљању истрошеним горивом и сигурном управљању радиоактивним отпадом.

Свеукупни закључак је да је Србија умерено напредовала у сектору енергетике, али је напредак неуједначен. Знатни напори су неопходни како би се испоштовали захтеви из Споразума о енергетској заједници и како би се решавала питања у вези са нуклеарном безбедношћу и заштитом од зрачења.

4.2.6. Информационо друштво и медији

Незнатан напредак је учињен у области **електронских комуникација и информационах технологија**. Стратегији развоја телекомуникација у Србији за период од 2006. до 2010. још увек недостају временски планови за достизање дефинисаних циљева и за увођење мера либерализације.

Слаб напредак је забележен у хармонизацији законског оквира са *acquis*-ем, нарочито због недовољне координације између одговорних тела. На координацију између Министарства за телекомуникације и информатичко друштво и регулаторног тела (РАТЕЛ) утицала су велика неслагања, што је онемогућило адекватно функционисање регулаторног и законодавног механизма. Министарство је у јуну 2008. године одлучило да привремено преузме одговорности РАТЕЛ-а. Влада је касније повукла ову одлуку наводећи да она није у складу са Законом о државној управи. Односи између Министарства и РАТЕЛ-а су од тада почели да се побољшавају, а усвојен је скуп одлука о Говору путем интернет протокола (VoIP), међународним везама, лиценцирању, оператерима и ребалансирању тарифа.

Јула месеца 2008. године, РАТЕЛ је донео одлуку којом одобрава приступ државе свим интернет комуникацијама, чак и без посебног полицијског налога. Ова одлука, која је имала за циљ борбу против интернет криминала и тероризма, повучена је од стране РАТЕЛ-а на захтев омбудсмана и након упућених критика од стране Повереника за информације од јавног значаја. Провајдери интернет услуга, невладине организације и грађани су такође изразили забринутост да таква мера може да буде злоупотребљена и да створи прекомерну контролу и мешање у приватност грађана.

Сектор мобилне телефоније је формално либерализован и чине га три оператера. Што се тиче сектора фиксне телефоније, законодавни и регулаторни оквир остају у великој мери неадекватни за улазак неког новог оператера на тржиште. Додатне регулативе су потребне у погледу заштитних мера за конкуренцију, мрежног приступа и развоја инфраструктуре. Међународно повезивање представља велики проблем за многе оператере. Интернет услуге су и даље је неадекватно регулисане, што отежава улазак нових провајдера. Стопа увођења интернета расте, али ипак

остаје ниска, око 16%. Тарифно ребалансирање и развој модела потрошње су још увек отворена питања. Треба усвојити и универзалну политику о пружању услуга.

У области **услуга информационог друштва** власти су идентификовале изванредан број приоритета. Радна група за координацију ИТ активности је оформљена унутар Министарства за телекомуникације. Три техничка прописа о електронском потпису су усвојена. Међутим, још увек недостају одређени закони, а Стратегија о информационом друштву није испраћена акционим плановима и детаљном проценом инвестиционих потреба. Тренутно је улога информационих технологија у комуникацији Владе са грађанима и пружању услуга грађанима веома ограничена (*e-government*). Потребно је ојачати капацитет у овој области, посебно на локалном нивоу.

Србија још није усвојила неопходно законодавство усклађено са европским стандардима, у погледу интернет трговине (*e-commerce*) и услужних приступних сервиса.

У погледу административних капацитета, Министарство оформљено 2007. године још није обезбеђено ажурираном организационом структуром и довољним људским ресурсима, нарочито у односу на процес европских интеграција. РАТЕЛ је оперативно и финансијски независан. Међутим, власти немају довољно специфичне стручности како би могле да регулишу отворено тржиште телекомуникација. Његова независност се мора ојачати.

Мали напредак је учињен у области **аудио-визуелне политике**. Напредак је остварен у преговорима са СТО о аудио-визуелним услугама, нарочито током преговарања о изузецима од правила о најповлашћенијој нацији. Агенција за радио-дифузију је променила своју обавезујуће упутство у препоруку која се односи на јавни информациони сервис РТС када је у питању пренос уживо са седница Скупштине. Србија још није потписала Европску конвенцију о прекограничној телевизији. Закон о медијској концентрацији још није усвојен, а очекују се измене и допуне Закона о радио-дифузији.

Транспарентност у расподели регионалних и општинских фреквенција и даље је недовољна.

Никакав напредак није забележен у погледу институционалног оквира. Транспарентност и одговорност Агенције за радио-дифузију се још морају оснажити и то кроз одговарајуће прописе. Потребно је осигурати спровођење судских одлука.

Припреме у области информационог друштва и медија се налазе у раној фази. На сектор негативно утиче законски вакуум и неадекватан институционални и регулативни капацитет.

4.2.7. Финансијска контрола

Слаб напретдак је учињен у области финансијске контроле. На подручју **унутрашње финансијске контроле у јавном сектору (PIFC)** не постоји још увек свеобухватна политика. Недостаје такође и адекватна координација и хармонизација функција за примену унутрашње финансијске контроле у јавном сектору. Централна хармонизацијска јединица није успостављена. У одсуству такве јединице, њену улогу делимично покрива јединица унутрашње контроле у Министарству финансија. Јединице унутрашње контроле нису успостављене у свим министарствима.

Државна ревизорска институција није у потпуности оперативна. Иако је израдила правилник којим регулише своје интерно функционисање, дошло је до кашњења у додели пословних просторија за ову институцију, што је последично довело до кашњења у запошљавању кадра. До сада су запослена само два ревизора.

Свеукупни закључак је да се Србија налази у самој почетној фази припрема за увођење *PIFC*-а и модерног система **спољашње контроле**. Нису још увек испуњени захтеви из Споразума о стабилизацији и придруживању и приоритети из Европског партнерства.

4.2.8. Статистика

Србија је учинила одређени напретдак у области статистике током периода извештавања.

У погледу **статистичке инфраструктуре** извесни напретдак се може забележити у сарадњи и координацији статистичког система између јавних статистичких процедура у Србији. Завод за статистику Србије је потписао Меморандум о разумевању са Министарством пољопривреде везан за планирани пољопривредни попис и са Министарством финансија везано за достављање података Заводу за статистику. Ресорна ситуација се мало поправила и повећан је буџет за 2008. годину за Завод за статистику Србије. Међутим, расположива финансијска средства нису још увек довољна како би се покриле све планиране активности. Није још усвојен закон о статистици.

Известан напретдак се бележи у погледу **класификација** и привредног регистра. Започет је процес хармонизације са класификацијама ЕУ за статистичке области, економске активности и производе. Комбинована номенклатура за 2008. је имплементирана у спољашњим трговинским структурама. Дошло је напредовања развоја статистичког привредног регистра. Међутим, у Заводу за статистику Републике Србије не постоји ниједан оперативни статистички регистар.

У делу секторске статистике настављени су припремни радови у низу области. Неколико пилот истраживања је спроведено и неки резултати су објављени. Спроведен је пилот пројекат у вези са трошковима рада за демографску и социјалну

статистику. Ревидирана је методологија за статистику о радној снази. Такође је спроведено и пилот истраживање везано за иновације. За пословну статистику објављени су резултати испитивања везаних за структурну пословну статистику. Ови резултати су важан извор за национални рачун. У погледу саобраћајне статистике спроведено је пилот испитивање везано за промет робе.

Свеукупни закључак је да је Србија умерено напредовала у испуњавању захтева из ССП-а и Европског партнерства у области статистике. Потребно је учинити веће напоре када су у питању административни капацитети и постављање приоритета.

4.3. Правда, слобода и безбедност

4.3.1. Визе, границе, контрола, азил и миграција

Одређени напредак је забележен током периода извештавања у области **визне политике**. У јануару 2008. године ступио је на снагу Споразум о визним олакшицама између Србије и Европске заједнице. Дијалог о визној либерализацији је инициран између Европске комисије и Србије. Комисија је у мају 2008. године предала план визне либерализације. Први извештај о усклађивању са реперима плана Србија је поднела у септембру 2008. године. Дипломатска и конзуларна представништва Србије наставила су да издају визе за држављане Црне Горе сходно узајамном споразуму.

Међутим, тренутни визни режим још увек није у потпуности у складу са европским стандардима. Измене и допуне Закона о држављанству увеле су широк концепт двојног држављанства за подносиоце захтева који су Срби. Један од најважнијих критеријума је пријава у Републици Србији, што изазива проблеме сходно уништеним или несталим регистарским књигама.

Дошло је до даљег кашњења у погледу замене старих и несигурних путних исправа. Издавање нових личних карти започето је у априлу 2008. године; нови биометријски пасош је почео да се издаје од августа 2008. године. Потпуна замена свих старих пасоша прво је била планирана за крај децембра 2008. године, док је сада то померено за крај 2009. године.

Технички капацитети агенција које су укључене у процес издавања виза, укључујући опрему и обуку за откривање фалсификованих докумената, нису значајно побољшани. Неки гранични прелазни пунктови су и даље боље опремљени него конзуларна представништва, али њихов капацитет за издавање виза је ограничен. Још увек није обезбеђен приступ централној бази података о визама у Министарству унутрашњих послова.

Свеукупно гледано, Србија умерено напредује у области визне политике.

У области **контроле граница** забележен је одређени напредак. Нови Закон о заштити државне границе је донет у октобру 2008. године. Билатерални протоколи о

редовним састанцима руководиоца граничних служби потписани су са Црном Гором и Бившом Југословенском Републиком Македонијом. Настављено је са постављањем кадрова, уводним обукама и набавком опреме за граничну полицију. Гранична полиција тренутно има 3120 запослених.

Имплементација националне стратегије о интегрисаном управљању границама и акционог плана је ипак спора.

Институционална сарадња заснована је на неформалним договорима јер још увек нису успостављени мултилатерални и билатерални споразуми који би покривали детаље заједничких активности. Постоје велике разлике међу различитим граничним прелазима у погледу инфраструктуре, људских и техничких ресурса. Немају сви гранични прелази ИТ конекцију, а неки немају ни основу опрему, нарочито на граници са Црном Гором.

Напредак се може забележити у области **азила**. У новембру 2007. године донет је нови Закон о азилу, док је његова примена започета у априлу 2008. године. Од тог дана су српске власти званично преузеле одговорност од *UNHCR*-а за решавање случајева азила. Прихватни центар за азиланте у Бањи Ковиљачи је потпуно оперативан и преузет је од *UNHCR*-а у јуну 2008. године. Капацитет центра је 83 места, што је довољно за тренутне потребе.

Захтеви за азил се прво проверавају од стране Канцеларије за азил, која се налази у оквиру Министарства за унутрашње послове. Захтеви за азил се могу поднети Комисији за азил, која се састоји од осам чланова и председника кога именује Влада. У одређеним случајевима могуће је и утврђивање чињеница пред Врховним судом.

Међутим, нови закон показује неке процедуралне недостатке. Конкретно не постоји ниједна одредба која предвиђа могућност опште жалбе упућене независном правосудном органу. Још нису усвојени сви прописи о примени. Капацитет Канцеларије за азил и Комисије за азил су ограничени и потребе обуке нису у потпуности задовољене.

Због недостатка механизма за пребацивање и структура за азил, азиланти који су ушли или бораве илегално у Србији и даље су предмет судског и административног притвора.

Свеукупно, Србија је започела да обрађује главне приоритете у области азила.

У области **миграција** начињен је одређен напредак. Закон о странцима је донет у октобру 2008. године. Примена Споразума о реадмисији са Европском заједницом започела је у јануару 2008. године. Од септембра 2007. до јуна 2008. године поднет је 871 захтев у складу са билатералним споразумом и 100 у складу са Споразумом о реадмисији са ЕЗ. Србија се сложила са 688 ових захтева. У новембру 2007. године, Србија је оформила Одбор за реинтеграцију повратника и

међуинституционалну радну групу које су надлежне за формулисање стратегије и акционог плана у овој области.

Међутим, капацитети Србије за интеграцију повратника и даље су слаби. Национална стратегија није још увек донета, нити је развијен законски оквир за реинтеграцију како би се расподелили неопходни ресурси за имплементацију свеобухватне политике реинтеграције.

У решавању законске миграције постоје тешкоће. Пријаве могу бити поднете само унутар земље. Не постоји централна база података о претходним пријавама. Капацитет надлежног одељења за странце је слаб. Тренутно се у Србији налази 5,253 страних држављанина са сталном дозволом за боравак.

Србија је наставила са јачањем капацитета граничне полиције како би се борила против илегалне миграције. Одељења за сузбијање илегалне миграције и трговине људима унутар граничне полиције и директората криминалистичке полиције настављају са добром сарадњом са 34 полицијска секретаријата. Од септембра 2007. године до јуна 2008. године забележено је 506 нелегалних прелазака преко границе. У 2007. години забележено је 952 случаја прекорачења дужине боравак предвиђеног визом.

Свеукупно Србија умерено напредује у области миграционе политике.

4.3.2. Прање новца

Мањи напредак је остварен у борби против прања новца. Активности су се углавном фокусирале на изградњу капацитета унутар администрације која се бави спречавањем прања новца и финансијске обавештајне јединице. Националну стратегију за спречавање прања новца и финансирање тероризма Влада је усвојила у септембру 2008. године. Направљено је упутство за стручњаке, а број решених случајева је повећан.

Међутим, још није усвојено ново законодавство за спречавање прања новца и финансирање тероризма. Постојеће законодавство није у складу са директивом Савета о спречавању коришћења финансијског система за сврхе борбе против прања новца и финансирања тероризма.

Кривичне истраге у случајевима прања новца имале су врло ограничен успех. Полицији и државном тужилаштву недостају капацитет и експертизе како би адекватно деловале по извештајима Финансијске обавештајне јединице у вези са сумњивим трансакцијама. Ово резултира у малом броју финалних пресуда у таквим случајевима. Адекватно управљање конфискованим средствима још није осигурано. Правосудни органи не испуњавају у потпуности своје обавезе извештавања, а спровођење мера је и даље незадовољавајуће. Даљи напори су потребни ради боље контроле великог броја новчаних трансакција.

Припреме у области прања новца се и даље налазе у почетној фази. Прање новца још увек представља озбиљан проблем у Србији.

4.3.3. Дрога

Известан напредак је остварен у области борбе против дроге. Србија је један од главних балканских транзитних путева за кријумчарење хероина, кокаина, марихуане и синтетичких дрога, са организованим групама из Србије које имају важну улогу у мрежи криминала.

Капацитети граничне полиције су ојачани, начињени су напори како би се побољшала регионална и међународна сарадња. Велики број успешних операција је изведен, што је довело до разоткривања организованих криминалих група и мреже крујумчара дрога, као и до конфисковања већих количина дрога. Од јануара до јуна 2008. године, српске власти су конфисковале 350 кг хероина, 15 кг кокаина и 1000 кг марихуане. Преко 4000 кривичних пријава је поднето због прекршаја у вези са дрогом, док је у 2007. године овај број износио 5151.

Министарство здравља је повећало напоре у борби против злоупотребе дрога у Србији, углавном спроводећи кампање подизања свести и подржавајући програме подршке за лечење наркоманије.

Ипак, још нису донете нити национална стратегија за спречавање злоупотребе дрога и смањење доступних количина нити акциони план за имплементацију те стратегије. Исто важи и за закон о производњи и трговини опојним дрогама. Потребно је унапредити сарадњу са међународним телима у области контроле дрога, као што су Европски мониторинг центар за дроге и наркоманију и Канцеларија Уједињених нација за наркотику и криминал. Не постоји размена података са полицијом *UNMIK*-а. Такође не постоји база података о конфискованој дроги. Злоупотреба дроге се нарочито повећава међу млађом популацијом.

Припреме у области борбе против дроге напредују умерено, а кријумчарење дроге и даље остаје озбиљан проблем.

4.3.4. Полиција

Дошло је до ограниченог напретка у области полиције. Споразум о стратешкој сарадњи са *Europol*-ом потписан је у септембру 2008. године. Регионална полицијска сарадња је побољшана након ратификације Конвенције о полицијској сарадњи у југоисточној Европи. Предузети су додатни напори у области обучавања како би се побољшао стручни капацитет. Нови полицијски центар за обуку постао је оперативан у новембру 2007. године. Техничка опрема централизованих полицијских власти је у релативно добром стању и укључује модерне форензичке уређаје.

Предузете су мере за побољшање одговорности полиције. Четири регионална центра су оформљена, док је систем за подношење жалби грађана оптимизиран тако што је израђен нови проспект о процедурама за жалбу.

Међутим, структурни проблеми у полицији су нешто што и даље траје. Пошто нема новог закона који би регулисао поделу надлежности, дошло је до мањка у координацији у кључним областима као што су корупција, организован криминал и ратни злочини. Закон о реформи тајне службе још није донет. Значајне разлике у капацитету различитих одељења и служби као и недостатак усаглашеног приступа управљању људским и финансијским ресурсима унутар Министарства унутрашњих послова представљају озбиљан проблем за напоре које се чине у погледу реформи полиције. Међународна сарадња се мора даље унапређивати. Иако је модернизована полицијска опрема за мере тајног посматрања, полицији је потребна одређена подршка од служби безбедности како би могла да врши мере телефонског надзора. Предвиђене припреме за примену ширег спектра мера тајног посматрања у складу са новим Законом о кривичном поступку још нису задовољавајуће.

Одељење за унутрашњу контролу није било довољно ефикасно због ограничене подршке полиције, мањка кадрова и недостатка ресурса. Оно што и даље забрињава је степен транспарентности у раду полиције и потенцијални неподесни политички утицај на полицију.

Приватно обезбеђење није адекватно регулисано. Процењује се да око 3000 агенција, које пружају широк дијапазон услуга обезбеђења, ради без адекватне лиценце и контроле. Лако наоружање је широко распрострањено и често се противзаконито користи. Ово је озбиљан проблем везан за криминалне активности. Противзаконито поседовање оружја је доста распрострањено међу становништвом. Ово и даље представља значајан ризик за безбедност у Србији.

Уопштено, Србија умерено напредује у области полиције.

4.3.5. Борба против организованог криминала и тероризма

Није дошло до посебног напретка у борби против **организованог криминала**. Активности организованог криминала у области кријумчарења дрога и финансијског криминала, укључујући корупцију и прање новца, представљају озбиљан проблем.

Надлежност за борбу против организованог криминала је подељена између одељења за борбу против организованог криминала унутар Министарства унутрашњих послова и једног броја специјализованих полицијских одељења. Нови Закон о конфисковању имовине стечене криминалом донет је у октобру 2008. године. Неколико великих случајева је у току, укључујући суђење за убиство бившег премијера Зорана Ђинђића, где је процес пред другостепеним судом почео у септембру 2008. године. Настављена је подршка за систем заштите сведока.

Међутим, законски оквир је још недовршен услед кашњења у ступању на снагу новог Закона о кривичној процедури. Ова чињеница омета реструктурирање полиције и служби тужилаштва. Национална стратегија за борбу против организованог криминала и акциони план нису још донети. Недовољан мандат канцеларије специјалног тужиоца за организовани криминал и његових заменика и даље спутава ефикасност у раду.

Међународна полицијска сарадња и капацитети служби специјалне полиције за истраживање финансијског криминала су на незадовољавајућем нивоу. Због великог броја полицијских одељења која су укључена у борбу против организованог криминала, унутрашња координација представља изазов. Ретке су коначне пресуде у случајевима организованог криминала. Није успостављена заједничка база података везаних за организовани криминал. Иако су извесни напори остварени како би се оптимизовао систем заштите сведока, његов капацитет је и даље веома лимитиран и јављају се проблеми поверења и воље за сарадњу. Капацитети управљања конфискованом имовином која је стечена криминалом нису успостављени, док мере конфисковања још нису довољно имплементирани. Припреме из области борбе против организованог криминала се налазе у почетној фази, што доводи до забринутости и има негативан утицај на владавину права и пословно окружење.

Мањи напредак је остварен у области **сузбијања трговине људима**. Неки општи тренд показује да је дошло до смањења броја људи којима се тргује у југоисточној Европи. Србија и даље представља извор, транзит и земља одредишта за трговину људима, али се наставља тренд повећања процената људи српског порекла који су жртве трафикинга.

У периоду од септембра 2007. до јуна 2008. године, од 41 идентификоване жртве трговине људима, 34 су били грађани Србије, петоро је било из Босне и Херцеговине, једно лице из Румуније и једно из Украјине. У истом периоду, полицијским службама је поднето 27 кривичних пријава због трговине људима против 59 осумњичених лица. Педесет три кривичне тужбе су поднете против 88 осумњичених за нелегални прелазак граница и за кријумчарење 188 миграната. Кривични поступци против полицајаца за које се сумња да су умешани у трговину људима су настављени, али још нису финализовани.

Агенција за координацију заштите жртава, која функционише при Министарству рада, запошљавања и социјалне политике, добила је додатна финансијска средства. Агенција је започела са кампањом подизања јавне свести преко националне телевизије, и обезбедила је прихватилиште и програме реинтеграције за жртве. Једанаест центара за пружање социјалне помоћи су отворена на општинском нивоу. Привремене дозволе за боравак су 2007. године издате за седам жртава.

Ипак, радно место националног координатора за борбу против трговине људима је непопуњено још од јануара 2008. године. Оно што забрињава јесте да број малолетних жртава расте. Додатни напори се морају остварити у повећању сарадње између државних институција и сектора невладиних организација и то до

задовољавајућег нивоа. Надокнада за жртве тече врло споро. Акциони план за спровођење националне стратегије за борбу против трговине људима још увек није усвојен.

Уопштено гледано, Србија је постигла умерени напредак у борби против трговине људима.

Напредак у **борби против тероризма** је ограничен на унапређење заштите званичних зграда и напоре који се улажу у обуке. Ратификација кључних међународних конвенција још није остварена. Нису донети посебни закони. База података о лицима осумњиченим за тероризам још није успостављена. Потребно је оснажити сарадњу између полиције и служби безбедности, као и њихову спремност за размену информација. Србија се и даље налази у почетној фази развоја свеобухватног приступа у борби против тероризма.

4.3.6. Заштита личних података

Постигнут је незнатан напредак у области заштите личних података. Србија је ратификовала Пратећи протокол Конвенције Савета Европе о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података. У октобру 2008. године донет је нови Закон о заштити података.

Међутим, пошто не постоји независно и ефикасно надзорно тело за заштиту података, није дошло до имплементације постојећих прописа везаних за заштиту података. Припреме из области заштите личних података нису много одмакле.

ПРИЛОГ СА СТАТИСТИЧКИМ ПОДАЦИМА

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (од 29.септембра 2008.)											
Србија											
Основни подаци	Note	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Становништво (хиљада)	1)	7 583	7 553	7 528	7 505	7 502	7 491	7 470	7 456	7 425	7 400
Укупна површина земље (км ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474
Национални рачуни	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Бруто друштвени производ (БДП) (милиони, државна валута)	2)	169 517	210 232b	397 656	783 897	1 020 117	1 171 564	1 431 313	1 747 459	2 042 048p	2 300 000
БДП (милиони, евро)	2)	:	17 907b	8 006	13 186	16 812	18 009	19 724	21 077	24 255p	27 000
БДП (евро по глави становника)	2)	:	2 371 e b	1 063e	1 757	2 242	2 407	2 643	2 833	3 273	3 600
БДП (куповна моћ (ППС) по глави становника)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
СИ: БДП (у ППС по глави становника, ЕУ-25=100)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
СИ: Стопа раста БДП-а (национална валута, при сталним цијенама, % промене у односу на прошлу годину)	2)	:	:	4.5	4.8	4.2	2.5	8.4	6.2	5.7	7.0
СИ: пораст запослености (национална валута, % промене у односу на прошлу годину)	2)	:	:	:	-0.2	-0.5	-4.0	1.2	-3.9	-1.0	0.0
Пораст радне продуктивности: пораст БДП-а по глави запосленог (% промене у односу на прошлу годину)	2)	:	:	:	5.1	4.7	6.7	7.2	10.5	6.8	6.0
СИ: пораст јединичне цене рада (национална валута, % промене у односу на прошлу годину)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
СИ: радна продуктивност (БДП у ППС по глави запосленог, ЕУ-25=100)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Бруто приход по главним секторима (%)											
Пољопривреда	2)	15.4	18.8b	19.8	19.8	14.8	13.1	13.7	11.9	11.2	10.0
Индустрија	2)	22.6	23.2b	25.8	24.4	23.7	22.5	23.5	23.2	24.1	23.0
Грађевинарство	2)	4.3	3.6b	3.6	3.2	3.4	4.2	4.8	4.5	4.7	4.0
Услуге	2)	57.7	54.4b	50.8	52.6	58.1	60.2	58.0	60.4	60.0	57.0
Укупни потрошачки трошкови као део БДП-а (%)	2)	98.5	96.3b	97.3	103.5	103.5	98.9	90.5	87.9	87.4p	85.0
Домаћинства и <i>NPISH</i> , као део БДП-а (%)	2)	78.2	78.0b	78.4	83.1	81.2	76.4	70.7	70.0	70.4p	68.0
Општа држава, као део БДП-а (%)	2)	20.3	18.3b	18.9	20.4	22.3	22.5	19.8	17.9	17.0p	17.0
Формирање бруто фиксног капитала, као део БДП-а (%)	2)	9.8	10.8b	12.3	10.4	11.8	16.1	17.7	17.3	19.7p	18.0
Промене у залихама, као део БДП-а (%)	2)	-0.6	-0.5b	-3.8	5.7	5.5	6.6	18.6	14.9	12.9p	10.0
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)	2)	21.2	11.1 b	10.5	21.7	19.9	20.6	23.8	27.7	30.7p	25.0
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)	2)	28.9	1 7.8b	16.3	41.3	40.7	42.2	50.8	47.8	50.8p	45.0
Индустрија	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Индекс обима индустријске производње (2000=100)		120.7	89.8	100.0	100.1	101.9	98.8	105.9	106.7	111.7	110.0
Стопа инфлације	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
СИ: Индекс потрошачких цена (ЦПИ), (укупно, % промене у односу на прошлу годину))		29.9	43.5	79.6	93.3	16.6	9.9	11.4	16.2	11.7	7.0
Платни биланс	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Салдо текућег рачуна платног биланса укупно (милион евра)		-419	-427	-166	-318	-1 319	-1 255	-2 306	-1 788	-3 157	-5 000
Салдо текућег рачуна платног биланса: Трговински биланс (милион евра)		-1 283	-1 167	-1 713	-2 577	-3 414	-3 555	-5 201	-4 252	-4 992	-6 000
Салдо текућег рачуна платног биланса: извоз робе (милион евра)		2 585	1 452	1 781	2 033	2 339	2 934	3 282	3 995	5 128	6 000
Салдо текућег рачуна платног биланса: увоз робе (милион евра)		3 868	2 620	3 494	4 610	5 753	6 489	8 482	8 247	10 121	12 000
Салдо текућег рачуна платног биланса: нето услуге (милион евра)		271	109	153	272	137	179	141	-5	-41	-1000

Салдо текућег рачуна платног биланса: нето доходак (милион евра)		9	8	-1	7	-77	-	-174	-260	-330	500
Салдо текућег рачуна платног биланса: нето текући трансфери (милион евра)		583	624	1 396	1980	035	2241	2927	2730	2207	1 9
Од којих Владини трансфери		0	0	293	660	525	421	382	264	186	202
Директна страна улагања (FDI) у пријављеној економији (милион евра)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Јавне финансије	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	20
Укупни владин дефицит/суфицит, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:	:	0.8	-1.5	-1
СИ: Укупни државни дуг, у односу на БДП (%)		:	:	:	101.6	69.5	64.3	53.3	50.1	33.2	28

Финансијски индикатори

Бруто страни дуг читаве привреде, у односу на БДП (%)		:	:	:	94.2	64.0	60.3	52.5	62.0	61.4	59
Бруто страни дуг читаве привреде, у односу на укупни извоз (%)		:	:	:	455.0	344.0	282.0	231.8	246.3	213.4	20
Снабдевање новцем: М1 (новчанице, кованице, депозити, милион евра)		:	1 259	544	974	1 546	1 526	1 533	1 748	2 378	3 1
Снабдевање новцем: М2 (М1 плус депозити старости до две године, милион евра)		:	1 591	662	1 139	1 828	1 920	2 015	2 318	3 315	4 8
Снабдевање новцем: М3 (М2 плус тржишни инструменти, милион евра)		:	2 125	1 313	2 098	3 156	3 762	4 449	5 535	7 539	11
Укупан кредит монетарних финансијских институција становништву (консолидовано) (мил. ев.)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Каматна стопа: дневна каматна стопа, per annum (%)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Каматна стопа при позајмљивању (једна година), per annum (%)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Депозитна каматна стопа (једна година), per annum (%)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Курс евра: просечно у периоду - 1 евро = ... домаћа валута		:	11.740	49.670	59.770	60.680	65.060	72.570	82.910	84.160	79
Ефективни курс (2000=100)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Вредност резерви (укључујући злато) (милион евра)		652	659	958	2 050	2 937	3 548	3 780	5 525	9 593	10

Спољна трговина

Трговински биланс: сва роба, сви партнери (милион евра)	Ком	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	20
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (милион евра)	3)	-1 575	-1 423	-1 926	-2 862	-3 727	-4 147	-5 791 b	-4 867	-5 471	-7 2
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (милион евра)	3)	2 393	1 270	1 680	1 896	2 192	2 442	2 748b	3 572	4 992	6 2
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (милион евра)	3)	3 968	2 694	3 606	4 758	5 919	6 589	8 539b	8 439	10 463	13
Услови трговине (индекс цена извоза / индекс цена увоза, % промене у односу на прошлу годину)	3)	3.4	-7.5	8.3	2.9	-4.9	3.7	6.7b	-9.2	6.2	-2
Извоз ка ЕУ - 27 земаља у вредности укупног извоза (%)	3)	48.9	50.5	54.3	58.2	59.5	53.9	56.6b	58.7	57.5	57
Увоз из ЕУ - 27 земаља у вредности укупног увоза (%)	3)	56.7	59.9	61.6	57.6	59.6	58.4	58.2b	54.7	54.4	55

Демографија

Стопа природног раста: природна промена (рођени минус умрли) (на 1000 становника)	Ком	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	20
Стопа природног раста: природна промена (рођени минус умрли) (на 1000 становника)	1)	-3.1	-3.9	-4.0	-2.7	-3.3	-3.3	-3.5	-4.6	-4.3	-4
Нето стопа миграција: имигранти минус емигранти (на 1000 становника)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Стопа смртности одојчади: смртност деце испод једне године старости на 1000 рођених		11.9	11.1	10.6	10.2	10.1	9.1	8.1	8.0	7.4	7
Просечан животни век: мушкарци (година)		69.7	69.7	69.7	69.6	69.7	69.9	69.9	70.0	70.6	:
Просечан животни век: жене (година)		74.7	74.8	74.8	74.8	75.0	75.1	75.4	75.4	75.9	:

Тржиште рада

Стопа привредне активности (15-64): становништво старости 15-64 које је економски активно (%)	Ком	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	20
Стопа привредне активности (15-64): становништво старости 15-64 које је економски активно (%)		67.6	68.2	68.2	68.9	68.4	68.9	66.4	65.2	63.6	63
СИ: Стопа запослености (15-64): становништво старости 15-64 које је запослено (%)		58.2	58.3	59.2	59.7	58.5	57.9	53.4	51.0	49.9	51
Мушка популација старости 15-64 која је запослена (%)		66.3	67.1	68.2	68.6	67.1	67.0	63.1	61.2	59.2	60
Женска популација старости 15-64 која је запослена (%)		50.3	49.8	50.4	50.8	50.0	48.7	44.0	40.8	40.6	43
СИ: Стопа запослености старијих радника (55-64): становништво старости 55-64 које је запослено (%)		40.5	42.3	43.3	42.1	42.0	44.3	37.3	35.4	32.6	33

Запосленост по главним секторима (%)														
Пољопривреда									24.0	23.3	20.5	20.8		
Индустрија									21.7	21.5	23.2	23.4		
Грађевинарство									5.2	6.1	6.1	6.1		
Услуге									49.1	49.1	50.2	49.7		
СИ: Стопа незапослености: радна снага која је незапослена (%)		14.0	14.5	13.3	13.3	14.5	16.0	18.7	21.1	21.0	18			
Мушка радна снага која је незапослена (%)		12.3	12.5	11.1	11.5	12.9	15.1	15.3	17.0	18.1	16			
Женска радна снага која је незапослена (%)		16.0	16.9	15.9	15.7	16.5	17.2	23.1	26.5	24.9	21			
Стопа незапослености лица <25 година: радна снага старости <25 година која је незапослена (%)		50.6	53.2	50.2	46.4	45.3	44.8	48.1	47.7	47.8	43			
СИ: Дугорочна стопа незапослености: радна снага која је дужи период незапослена (%)		10.0	10.5	9.9	9.0	9.9	11.0	14.5	16.7	17.0	14			

Социјална кохезија

Животни стандард	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Број путничких аутомобила на 1000 становника	4)	230.7	208.3	169.2	184.2	179.1	185.3	194.8	198.6	203.6	200
Број претплата на услуге мобилне телефоније на 1000 становника		:	:	155.1	251.1	322.5	399.3	578.8	700.4	894.7e	:

Инфраструктура	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Густина железничке мреже (оперативне линије, на 1000 км ²)		49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49
Дужина путева (1000 км)		0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.

Иновација и истраживања	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
СИ: Потрошња на кадрове (јавни трошкови за образовање) у односу на БДП (%)		3.3	2.7	2.5	2.5	3.0	3.8	3.5e	:	:	:
СИ: Бруто домаћи трошкови за истраживања и развој, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
СИ: Процент домаћинстава који имају приступ интернету код куће (%)		:	:	:	:	:	:	:	:	18.5	26

Животна средина	Ком	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
СИ: Укупна емисија гасова, CO2 еквивалент (тоне, 1990=100)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
СИ: Енергетски интензитет економије (кг нафтног еквивалента на 1000 евра БДП-а)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
СИ: Удео обновљиве енергије у утрошку струје (%)		32.3	52.2	42.1	43.3	41.2	36.5	44.9	46.9	41.8	:
СИ: Путеви теретни транспорт као део укупног унутрашњег робног промета (modal split) (%)		38.8	49.8	:	:	:	:	:	:	:	:

Енергетика	Ком.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Примарна производња свих енергетских производа (1000 ТОЕ)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Примарна производња сирове нафте (1000 ТОЕ)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Примарна производња тврдог угља и лигнита (1000 ТОЕ)		:	:	:	:	:	:	:	6 696	6 966	:
Примарна производња природног гаса (1000 ТОЕ)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Нето увоз свих производа енергије (1000 ТОЕ)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Бруто утрошак енергије у земљи (1000 ТОЕ)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Производња електричне енергије (1000 GWh)		38.0	31.0	32.0	31.0	31.0	32.0	34.0	36.0	36.0	37

СИ: Структурни индикатори

е: процена

ф: предвиђања

п: провизорно

1. Извор: Еуростат
2. Од 1999. па на овамо, искључујући Косово у складу са Резолуцијом СБ УН 1244.
3. Од јануара 2004. користи се универзални документ усклађен са регулативама ЕУ.
4. Министарство унутрашњих послова искључује возила која нису регистрована до датог рока (1 месец).
5. Од 2006., референтни датум је 1. децембар (уместо 15. јануара као што је било пре).
6. У милион литара, укључено је кравље и козје млеко